

Thukydid · Den peloponnesiske Krig · 6. bog*

Oversat af Adam Schwartz

{1} Den samme vinter gik athenerne med et ønske om atter et iværksætte en flådebåren ekspedition mod Sicilien, med større ressourcer end de tidligere operationer under henholdsvis Laches og Eurymedon, med henblik på om muligt at undertvinge det.¹ De fleste af dem havde ingen idé om øens størrelse og antallet af dens indbyggere, hellere såvel som barbarer, og heller ikke om, at de var ved pådrage sig en krig i ikke meget mindre skala end den mod peloponneserne. [2] En omsejling af Sicilien kan alligevel ikke gøres på meget mindre end otte dage med et fragtskib, men skønt øen er så stor, er den dog kun adskilt fra fastlandet af godt tre en halv kilometer hav.

{2} Der følger nu en gennemgang af, hvordan den oprindelig blev bosat, og af samtlige de folkeslag, der har haft kontrollen med den. De allertidligste, der har levet på nogen del af territoriet, siges at være kykloperne og laistrygonerne.² Jeg kan hverken udtale mig om deres afstamning, eller hvor de immigrerede fra, eller hvor de siden er blevet af: vi må lade os nøje med digternes fremstillinger og den mening, hver især nu selv kan danne sig om disse emner. [2] I hvert fald er sikanerne tydeligvis de første til at bosætte sig efter dem, eller endda – efter hvad de selv siger – endnu tidligere, eftersom de er de oprindelige indfødte. Sandheden viser sig imidlertid at være, at de var iberere, der var blevet fordrevet fra Sikanos-floden i Iberien af ligyerne, og at øen ved den lejlighed fik navnet Sicilien, mens den indtil da var blevet kaldt Trinakria. De lever der den dag i dag, i de vestlige egne af Sicilien. [3] Mens erobringen af Ilion stod på, lykkedes det nogle af trojanerne at undslippe achaierne, og de nåede med skib til Sicilien. Her slog de sig ned i et område, der grænsede op til sikanernes, og antog under ét navnet elymere, mens deres byer fik navnene Eryx og Egesta. Også nogle af phokerne

---

* Bog 1-5 findes allerede oversat i AIGIS, hhv. <http://aigis.igl.ku.dk/aigis/2018,1/AS-Thukydid1.pdf>, <https://aigis.igl.ku.dk/aigis/2020,1/AS-Thuk2.pdf>, <http://aigis.igl.ku.dk/aigis/2012,1/AS-Thuc.pdf>, <http://aigis.igl.ku.dk/aigis/2016,1/ASThuk4.pdf>, <https://aigis.igl.ku.dk/aigis/2021,1/AS-Thuk5.pdf>.

1. Ekspedition under Laches (i 427): 3.86.1. Under Eurymedon (i 424): 4.2.2.
2. På Thukydids tid forestillede man sig normalt, at begivenhederne i Odysseens 9. og 10. sang var foregået i Magna Graecia, formentlig fordi forbandt man Siciliens gamle navn, Trinakria, med det homeriske Thrinakie (den ø, hvor solguden Helios' okser græsser i Odysseen 12.261).

fra Troja, som ved den lejlighed af en storm blev drevet først til Libyen og derfra videre til Sicilien, sluttede sig til dem der. [4] Sikelerne, derimod, satte under deres flugt fra opikerne over fra Italien, hvor de levede, til Sicilien – på tømmerflåder, hedder det sig plausibelt nok, og efter at have luret på et øjeblik til overfarten, hvor en gunstig vind rejste sig.³ De kan dog udmærket være sejlet dertil også på andre måder. Den dag i dag lever der sikelere i Italien, og landet fik sit navn efter Italos, en sikelisk konge der hed sådan. [5] De nåede over til Sicilien med en stor styrke, hvor de i et slag besejrede sikanerne og trængte dem tilbage til de sydlige og vestlige dele af øen, og udvirkede, at øen fik navnet Sicilien i stedet for Sikanien. De slog sig ned på det mest frugtbare land på øen, som de sad på i næsten 300 år efter overfarten, indtil hellenerne kom til Sicilien, og endnu den dag i dag besidder de de indre og nordlige egne af øen. [6] Der levede også fønikere rundt omkring på hele Sicilien, som havde sikret sig forbjergene ved kysterne og de små øer i havet ud for af hensyn til handlen med sikelerne. Men da hellenerne begyndte at ankomme ad søvejen i store tal, forlod de de fleste af dem; de gik sammen om at slå sig ned i Motye, Soloeis og Panormos i nærheden af elymerne, både fordi de dér kunne føle sig trygge i kraft af deres alliance med elymerne, og fordi der derfra er den korteste sejlroute mellem Sicilien og Karthago. Alle disse barbarfolkeslag bosatte sig altså på Sicilien, og under de angivne omstændigheder.

{3} De første af hellenerne var chalkideerne, der med Thukles som deres grundlægger sejlede ud fra Euboia. De anlagde Naxos og opførte et alter for Apollon Archēgetēs,⁴ som i dag står uden for byen, og på hvilket *theōroi* ofrer, inden de afsejler fra Sicilien. [2] Det følgende år blev Syrakus grundlagt af Archias af Herakleide-slægten fra Korinth, som først havde fordrevet sikelerne fra den ø, som i dag ikke længere er omgivet af hav hele vejen rundt, og som den indre by ligger på. Sidenhen blev også de ydre bydele omfattet inden for murforløbet, og dens befolkning voksede sig stor. [3] I det femte år efter grundlæggelsen satte Thukles og chalkideerne ud fra Syrakus; de drev sikelerne bort med våbenmagt og grundlagde Leontinoi og derpå Katane. Katanerne udpegede imidlertid selv Euarchos som deres grundlægger.

---

3. Dvs. fra S, Ø eller SØ – modsat de fremherskende vindretninger i Messinastrædet.

4. 'Førsteføreren', et tilnavn til Apollon: kolonister, der stod for at skulle sejle ud og grundlægge en ny koloni et sted i Middelhavsområdet, konsulterede Apollons orakel i Delphi inden afrejsen for at få guddommelig sanktionering af projektet og gode råd til dets udførelse i praksis.

{4} På omtrent samme tid landede også Lamis på Sicilien i spidsen for en koloni fra Megara og anlagde en bebyggelse med navnet Trotilon ved bredden af Pantakya-floden, hvorfra han dog ikke længe efter flyttede til Leontinoi og for en kort tid fusionerede deres to samfund. Siden blev han udvist derfra og anlagde så Thapsos, hvorpå han selv døde. De øvrige var nu nødt til bryde op, og på det territorium, som den sikeliske kong Hyblon førte dem til og udleverede til dem, anlagde de det Megara, der kaldes 'Hyblaia'. [2] Der levede de i 245 år, indtil de blev tvunget til at forlade deres by og territorium af Gelon, tyran af Syrakus. Men inden denne fordrivelse, 100 år efter anlæggelsen, sendte de Pammilos ud og anlagde Selinus. Han havde sluttet sig til dem fra deres moderstat Megara⁵ og deltog nu i anlæggelsen. [3] Gela blev anlagt som et fælles projekt af Antiphemos fra Rhodos og Entimos fra Kreta, der 45 år efter grundlæggelsen af Syrakus havde ført et antal kolonister til øen. Navnet fik den efter Gelas-floden, men det område, hvor dens akropolis nu ligger, og som var det første til at blive befæstet, kaldes Lindioi. De institutioner, der blev etableret, var doriske. [4] Næsten præcis 108 år efter denne anlæggelse anlagde Gelas indbyggere så Akragas, som de navngav efter Akragas-floden; de udpegede Aristonous og Pystilos som grundlæggere og gav den de samme institutioner som Gela. [5] Zankle blev oprindeligt grundlagt af sørøvere, der var kommet dertil fra det chalkidiske Kyme⁶ i Opikien.⁷ Senere stødte der en større mængde tilflyttere til fra Chalkis og det øvrige Euboia og fik del i fordelingen af jordlodderne. Perieres og Krataimenes, fra henholdsvis Kyme og Chalkis, blev dens grundlæggere. Til at begynde med havde den fået navnet Zankle af sikelerne, fordi området er formet som en segl (sikelerens ord for 'segl' er nemlig *zanklon*), men sidenhen blev zanklaierne fordrevet af samierne og andre ionere, som under deres flugt for perserne gik i land på Sicilien. [6] Ikke længe efter blev samierne dog jaget bort af Anaxilas, tyran af Rhegion, som derpå genbefolkede byen og gav den dens nye navn Messene efter hans eget oprindelige fædreland.

{5} Himera blev grundlagt fra Zankle af Eukleides, Simos og Sakon; de fleste deltagere i koloniseringen var chalkideere, men der deltog også en gruppe politiske flygtninge fra Syrakus, der havde været på den tabende side i en borgerkrig dér – de

---

5. Dvs. Megara i Hellas.

6. Kyme ('Bølge') hedder i sin latiniserede form Cumae og regnes for den ældste hellenske koloni på selve den italiske halvø (grundlagt ca. 730 f.Kr.).

7. Opikoi kaldte hellenerne det italiske folk, vi normalt refererer til som oskere (lat. Osci).

så kaldte myletider. Deres sprog havde derfor udviklet sig til en blanding af chalkidisk og dorisk, men de dominerende institutioner var chalkidiske. [2] Akrai og Kasmenai blev grundlagt af syrakusanerne; Akrai 70 år efter Syrakus selv, og Kasmenai næsten 20 år efter Akrai. [3] Kamarina blev fra det første grundlagt af syrakusanerne, næsten præcis 135 år efter grundlæggelsen af Syrakus selv; dens grundlæggere var Daskon og Menekolos. Kamarineerne blev under en krig fordrevet af syrakusanerne som gengældelse for en løsrivelse, og nogen tid efter overtog Hippokrates, tyrans af Gela, Kamarinas territorium som løsesum for syrakusanske krigsfanger, hvorpå han selv med status af grundlægger genbefolkede Kamarina. Indbyggerne blev endnu en gang fordrevet, af Gelon, hvorpå Kamarina for tredje gang blev genbefolket – af geloerne.

{6} Dette var alle de forskellige folkeslag, hellenere såvel som barbarer, der levede på Sicilien – og så stor var den ø, athenerne var så opsatte på at indlede en offensiv imod. Årsagen i egentligste forstand⁸ var deres stræben efter at udstrække deres herredømme over hele øen, mens de samtidig kunne angive et acceptabelt motiv i form af deres ønske om at komme deres slægtsfæller og tidligere erhvervede allierede til hjælp. [2] De blev desuden kraftigt ansporet af repræsentanter fra Egesta, som netop da opholdt sig i Athen og rettede temmelig indtrængende appeller om hjælp til dem. Egestas territorium grænsede nemlig op til Selinus', og de var nu kommet i krig med dem på grund af nogle spørgsmål, der involverede dels ægteskabssager, dels omstridt territorium. Selinus havde indkaldt Syrakus som sin allierede, og Egesta var nu kommet under pres både fra sø- og landsiden. Egestaierne mindede derfor nu athenerne om den alliance, der var blevet indgået under Laches' embedsperiode i den forrige krig, og bad athenerne om at sende en flådestyrke til støtte for deres forsvar. De fremførte mange argumenter af forskellig art, men deres væsentligste pointe var, at hvis syrakusanerne fik lov til at slippe ustraffet afsted med at fordrive leontinerne og derpå gik videre til at eliminere Athens øvrige allierede, ville de være i total kontrol over Sicilien – og så ville der være risiko for, at de på et tidspunkt – som dorere over for dorere, og tillige som kolonister over for deres moderstat – ville bruge deres betragtelige militære ressourcer til at bistå peloponneserne og hjælpe dem med at bringe Athen til fald. Det ville derfor være velovervejnet sammen med de af Athens allierede, der endnu var tilbage, at stille

---

8. Der er her en tydelig og bevidst allusion til 1.23.6 (og i en vis grad til 3.86). Denne passage fremstår som en form for sammensmeltning af de to tidligere.

sig i vejen for Syrakus; især da når Egesta var parat til at indbetale tilstrækkeligt med kapital til at finansiere krigsindsatsen. [3] Athenerne hørte dette gentaget af egestaierne og deres tilhængere på den ene folkeforsamling efter den anden, og de vedtog i første omgang at sende repræsentanter til Egesta for dels at undersøge, om de lovede midler faktisk forefandt i statskassen og i helligdommene, sådan som det blev påstået, dels at skaffe sig et overblik over deres stilling i krigen mod Selinus.

{7} De athenske repræsentanter blev sendt afsted til Sicilien. Den samme vinter invaderede spartanerne og deres allierede Argos' territorium, hvor de huggede afgrøderne om på en mindre del af markerne og transporterede kornet væk derfra på medbragte vogne. De genbosatte eksilargeierne i Orneai, efterlod et mindre detachement af de øvrige invasionsstyrker til dem og fik en midlertidig fredsslutning i stand mellem Orneai og Argos, under hvilken ingen af parterne måtte hærge modpartens territorium, hvorpå de trak sig hjemad med deres eget kontingent. [2] Kort tid efter foretog athenerne en landgang med tredive skibe og 600 hoplitter. De samlede argeiske styrker iværksatte en fælles operation med dem og belejrede folkene i Orneai en dag igennem; men om natten, da belejringsstyrken havde slået lejren et stykke væk, stak folkene i Orneai af og undslap. Da argeierne opdagede det næste morgen, jævnedes de Orneai med jorden og trak sig derpå tilbage, ligesom athenerne senere satte kursen hjemad ombord på deres skibe.

[3] Athenerne transporterede også ryttere ad søvejen, dels af egne rækker, dels af de eksilerede makedonere, der opholdt sig i Athen. De gik i land ved Methone, som grænser op til Makedonien, og gav sig til at rasere territorium tilhørende Perdikkas. Sparta sendte så besked til chalkideerne i grænseområdet mod Thrakien, som overholdt en tidages våbenhvile med Athen, og opfordrede dem til at deltage i kampen på Perdikkas' side, men det afviste de. Og vinteren gik til ende og med den det 16. år af den krig, som Thukydidides har beskrevet.

{8} Tidligt om foråret den følgende sommer vendte de athenske repræsentanter tilbage fra Sicilien, og sammen med dem egestaierne, som medbragte 60 talenter umøntet sølv som betaling for en måned for de 60 skibe, de havde tænkt sig at bede om at få sendt. [2] Athenerne afholdt en folkeforsamling, hvor de lagde øre til adskillige tilløkkende, men usande påstande fra såvel egestaierne som deres egne repræsentanter; først og fremmest at der lå penge parat i store mængder, såvel i helligdommene som i statskassen. På dette grundlag vedtog de at afsende 60 skibe til Sicilien under

kommando af tre strateger med bemyndigelse til at handle efter eget skøn: Alkibiades, Kleinias' søn; Nikias, Nikeratos' søn og Lamachos, Xenophanes' søn. Deres opdrag var dels at bistå Egesta over for Selinous, dels – i det omfang operationel succes muliggjorde det – at hjælpe leontinerne med at få Leontinoi genetableret, og helt overordnet at træffe de foranstaltninger, de vurderede mest effektive til at fremme athenske interesser på Sicilien. [3] Fire dage senere blev der igen afholdt en folkeforsamling med henblik på at debattere, hvilke forholdsregler der skulle træffes for hurtigst muligt at få flådestyrken udrustet og stemt det resterende igennem, som strategerne eventuelt rekvirerede til ekspeditionen. [4] Nikias var mod sin vilje blevet udpeget til kommandoen og var af den mening, at staten ikke havde truffet den rigtige afgørelse, men på et utilstrækkeligt og besnærende grundlag rakte efter herredømmet over hele Sicilien, en enorm opgave. Han trådte nu frem i det håb at få dem talt fra det og gav dem følgende formaning.

{9} “Denne folkeforsamling er ganske vist blevet sammenkaldt for at debattere de ressourcer, vores flådeekspedition mod Sicilien har brug for. Jeg mener imidlertid, at det stadig er på sin plads at overveje selve det spørgsmål, om det overhovedet er i vores interesse at afsende skibe. Vi bør ikke på basis af så forhastet en drøftelse af så vigtige sager lade os overtale af vildtfremmede folk, ikke engang hellenerne, til at involvere os i en krig, der reelt ikke kommer os ved. [2] Og dog har jeg selvfølgelig netop vundet anerkendelse under sådanne forhold, ligesom jeg nok mindre end andre er bekymret for mit eget skind – ikke at jeg er af den opfattelse, at man er en dårligere borger, fordi man udviser et mindstemål af omtanke for eget helbred og ejendom; for netop under de forhold har man jo personlig interesse i, at ens stat også har succes. Ikke desto mindre har jeg aldrig tidligere ladet mig påvirke af hensynet til min personlige anerkendelse til at tale imod min overbevisning, og det gør jeg heller ikke nu; jeg vil tværtimod gøre rede for, hvad der efter min opfattelse er den bedste handle måde. [3] Og i betragtning af jeres sædvanlige temperament ville mine ord jo nok falde på døve ører, hvis jeg anbefalede jer at holde fast i det, I har, og ikke risikere det håndgribelige for noget imaginært, noget som hører fremtiden til. Men at jeres entusiasme er fejlanbragt her og nu, og at det ikke nogen let sag at opnå det, I stræber efter – det vil jeg i hvert fald demonstrere for jer.

{10} Jeg siger jer altså, at selvom I efterlader jer et stort antal fjender hér, har I appetit på at sejle derover og skaffe jer nogle helt nye på halsen. [2] I tror måske, at der er sikkerhed at hente i den fredstraktat, I har indgået, men selvom I forholder jer fuldkommen passive, skal det nok vise sig at være en fredstraktat af navn alene; det er der nemlig folk fra både vores og deres side, der har sørget for. Og hvis det så noget som helst sted går galt for os i forbindelse med en større troppeindsats, vil vores bitre fjender omgående følge det op med et angreb på os: for det første var denne overenskomst en, de blev presset til at indgå af de katastrofer, der havde ramt dem, og

som var langt mere vanærende for dem end for os; og for det andet rummer den adskillige omstridte punkter. [3] Dertil kommer, at en række stater – og ikke netop de svageste – stadigvæk afviser at tiltræde den i dens nuværende skikkelse: tværtimod fører nogle af dem åben krig mod os, mens andre kun holder sig i skindet og løbende fornyer deres tidages-fredsslutninger på grund af Spartas stadige passivitet. [4] Hvis de fandt vore styrker splittet i to – altså netop den situation, vi i øjeblikket arbejder på at etablere – ville spartanerne med stor sandsynlighed slutte sig til en sikeliotisk offensiv imod os: sikelioterne er folk, de tidligere ville have valgt før de fleste andre som deres allierede. [5] Alt dette bør vi reflektere over. Vor stat svæver lige nu i en tilstand af uafklarethed,⁹ og vi bør ikke spille hasard med den ved at række ud efter et nyt imperium, før vi har fået konsolideret det, vi allerede har: i hvert fald er det igennem en længere årrække lykkedes chalkideerne i grænseområdet mod Thrakien at befinde sig i en tilstand af løsrivelse fra os uden at være blevet tvunget på plads, ligesom en række andre fastlandsstaters loyalitet også er temmelig tvivlsom. [6] Vi vil åbenbart over hals og hoved komme vores såkaldte allierede Egesta til hjælp som offer for en påstået aggression, men de oprørere, hvis aggression vi selv igennem lang tid har været ofre for, kan vi stadig ikke tage os sammen til at straffe!

{11} Og de oprørere har vi ellers en chance for at holde på plads, hvis vi én gang kunne få dem banket på plads. Men skulle det derimod virkelig lykkes os at få overtaget over sikelioterne, er de så langt væk herfra og så talrige, at vi ville få vanskeligt ved at opretholde herredømmet over dem. Det er decideret tåbeligt at lægge sig ud med folk, som man trods indledende overtag ikke vil kunne opretholde kontrollen med, og hvor man i tilfælde af fiasko vil være ringere stillet, end før man gjorde forsøget. [2] Faktisk forekommer det mig, at sikelioterne, ud fra deres nuværende situation at dømme, ville udgøre en endnu mindre trussel for os, hvis de kom under syrakusansk herredømme – netop det, som egestaierne forsøger at fremstille som det primære skrækscenarie for os. [3] For som sagerne står nu, kunne de sikeliotiske stater måske nok finde på at komme herover enkeltvis for at takkes spartanerne; men i det andet scenarie forekommer det ikke sandsynligt, at ét imperium samlet set ville indlede krigshandlinger imod et andet; for præcis ligesom de kunne gøre fælles sag med peloponneserne om at berøve os vort imperium, kan de også med rimelighed forvente, at de ville blive frataget deres eget under tilsvarende omstændigheder – og af de samme aktører.

[5] Hvad os selv angår, vil de derboende hellenere formodentlig nære allermest ærefrygt for os, hvis vi slet ikke viser os derovre, og næstmest hvis vi tager væk igen efter en ganske kort magtdemonstration. Men skulle et eller andet gå galt for os, ville ærefrygten lynhurtigt slå over i foragt, og de ville gøre fælles sag med vores fjender her og angribe os. Vi er alle sammen klar over, at det mest imponerende er det, der befinder sig længst væk, og det mindst imponerende tilsvarende det, der må levere et bevis for sit omdømme. Og dét, athenere, er netop den oplevelse, I har haft med spartanerne og deres allierede: fordi I – stik imod, hvad I frygtede til at begynde med – har været dem overlegne, har I nu fået foragt for dem og udstrækker jeres ambitioner til Sicilien oveni. [6] Man bør imidlertid ikke lade sig rive med af lidt

---

9. Eller "er på ingen måde sikkert i havn".

modgang på fjendens side, men i stedet basere sin tryghed på et overtag i planlægning. Og I må heller ikke bilde jer ind, at spartanerne i deres vanære har andet i tankerne end, hvordan de om muligt, endnu på dette tidspunkt, kan bringe os til fald og derigennem råde bod på deres ydmygelse – især i betragtning af hvor fanatiske de igennem mange år har været med at opdyrke deres omdømme for tapperhed. [7] Hvis vi derfor bærer os fornuftigt ad, er det ikke egestaierne på Sicilien, et barbarisk folkeslag, udfordringen gælder, men at sørge for vores forsvar mod en stat, der i kraft af sin oligarkiske styreform stræber os efter livet.

{12} Vi bør også huske, at vi først for ganske nylig er begyndt at komme lidt til kræfter ovenpå krig og voldsom epidemi, så vi har oplevet vækst i såvel finanser som personel. Og de ressourcer er det da kun rimeligt at bruge på os selv i stedet for på en flok politiske flygtninge, der kommer her og tigger om bistand; folk der nok har interesse i smukke løgne og – fordi de lader andre løbe risikoen, mens de selv kun har tomme ord at bidrage med – i ikke at vise sig tilstrækkeligt taknemmelige i tilfælde af succes, og i at rive deres venner med sig i faldet i tilfælde af fiasko. [2] Sæt nu, der er en person tilstede, som er så fornøjet over at være blevet udpeget til kommandoen, at han presser på for at få jer til at lade flåden sejle afsted, med blikket fast rettet på egne interesser (især fordi han endnu er lovlig ung til en sådan kommando), på at høste beundring for sit hestehold og, da den slags jo er en kostbar affære,¹⁰ på måske at få lidt hjælp til udgifterne ud af denne kommando. Sådant en mand må I ikke give chancen til føre sig frem til risiko for staten: I må være klar over, at den slags personer gør skade på offentlige midler og spenderer i det private regi, og at denne affære er af afgørende vigtighed og ikke noget, man overlader til en for ung mand at debattere og håndtere i huj og hast.

{13} Det er med oprigtig bekymring, jeg ser netop sådanne unge mænd sidde her i forsamlingen på opfordring fra den selvsamme mand. Men som modtræk vil jeg opfordre enhver af de ældre blandt jer, selvom man måske sidder ved siden af en af disse klakører, til ikke at føle sig flov over *ikke* at stemme for krig, bare for at undgå at fremstå som en kujon. I må heller ikke blive ramt af det samme sygelige begær efter ting, der er uden for rækkevidde, sådan som det meget nemt går unge mennesker, men erkende, at det ikke er på basis af ønsketænkning men planlægning, man opnår resultater. Nej, for fædrelandets skyld – det fædreland, der vakler på randen af den største fare hidtil – skal I række hånden op *imod* dette forslag og stemme for at lade sikelioterne forvalte deres interne affærer på egne vilkår under opretholdelse af de aktuelle grænser mod os, som vi faktisk ikke kan være utilfredse med: Den ioniske Bugt ad kystruten, og Det sikeliske Hav tværs over åbent hav. [2] Hvad angår egestaiernes specifikke sag, skal vi meddele dem, at eftersom de faktisk indlod sig på krig med Selinous uden at konsultere Athen, må de også bringe den til ende på egen hånd. Og fremover skal vi ikke gøre den slags folk til allierede, som vi har været vant til – folk, som vi skal støtte, når de har problemer, men som ikke er der for os, når vi selv har brug for hjælp.

---

10. Eller måske "hjælp til at opretholde sin ekstravagante livsstil" (Hornblower).

{14} Og hvad dig angår, *prytanis*¹¹ – hvis du ellers mener, det er din opgave at tage vare på staten, og du gerne vil vise dig som en god borger, så skal du sætte dette spørgsmål til afstemning og genåbne debatten for athenerne. Hvis du er utryk ved at sætte et én gang afgjort spørgsmål til afstemning igen, så tænk på, at du jo dårligt kan pådrage dig en anklage for procedurefejl i så mange vidners påsyn, og at du vil fungere som helbreder for staten på et tidspunkt, hvor den lider af et tilfælde af dårlig rådgivning: god embedsførelse består lige netop i, at gøre alt, hvad man kan for at hjælpe sin stat – eller i hvert ikke skade den frivilligt.”

{15} Omtrent sådan sagde Nikias. De fleste af de athenerne, der trådte frem og tog ordet, udtrykte deres tilslutning til ekspeditionen og modstand mod at lave om på det, der én gang var vedtaget, men nogle af dem argumenterede også for det modsatte synspunkt. [2] Den ivrigste fortæller for ekspeditionen, var Alkibiades, Kleinias' søn. Dels ville han gerne modarbejde Nikias, både fordi han helt overordnet var politisk uenig med ham, og fordi Nikias netop havde begået et karaktermord på ham; dels – og det var hovedsagen – begærede han heftigt denne kommando: han nærede forhåbninger om derigennem at erobre både Sicilien og Karthago, og i tilfælde af succes samtidig på det personlige plan at kunne give sin formue og prestige et løft. [3] For den høje anseelse, han nød blandt indbyggerne, fik ham til at trakte efter fornøjelser, der var dyrere, end hans eksisterende formue reelt kunne bære, med udgifter til hesteavl og andre dyre fornøjelser. Det var ikke mindst denne ekstravagance, der siden tilvejebragte Athens endelige nederlag. [4] For flertallet var så opskræmte over omfanget af den udsvævende personlige livsstil, han lagde for dagen, og af den tydelige ambition bag alle hans handlinger, lige meget hvilken situation han befandt sig i: de opfattede det som hans begær efter at opkaste sig til tyran og blev derfor fjendtligt indstillet over for ham. Skønt han i det offentlige regi havde varetaget krigsførelsen særdeles kompetent, blev athenerne hver især irriteret over hans optræden i det private regi og betroede andre krigsførelsen, og på den måde bragte de på kort tid staten til fald. Men ved denne lejlighed trådte Alkibiades altså frem foran athenerne og rådede dem som følger.

---

11. Prytankollegiet var rådets forretningsudvalg. Blandt dets medlemmer (som var valgt for en måned ad gangen) valgtes for hver forhandlingsdag en formand (epistatēs), som er den, Nikias her henvender sig til. Han forestod fremlæggelsen af forslag til forhandling, ledelsen af debatten og selve afstemningshandlingen. Efter denne passage at dømme var det ikke helt uproblematisk for epistatēs at genfremsætte en én gang afgjort sag til ny afstemning – men at det forekom, viser forhandlingerne om Mytilene i 3.000-000.

“{16}Athenere! Ikke bare har jeg større adkomst til denne kommando end andre – ja, det er jeg jo nødt til at begynde med efter Nikias’ personangreb på mig – jeg mener faktisk også, at jeg har fortjent den. For hvad de ting angår, som jeg nu skal skældes ud for, så er de nok en kilde til mit personlige omdømme, som til mine forfædres før mig, men også til konkrete fordele for vort fædreland. [2] Hellenerne regnede nemlig indtil da vor stat for fuldstændig udkørt på grund af krigen, men takket være den spektakulære opvisning, jeg præsterede i Olympia, fik de ligefrem et indtryk af den som endnu stærkere, end den faktisk var: jeg stillede op med syv vogne – det højeste antal fra en enkelt privatperson nogensinde – og tog sejren hjem, ligesom jeg kom på både anden- og fjerdepladsen og i det hele taget leverede en forestilling, der var en sådan sejr værdig. Efter konventionel betragtning er der jo prestige i den slags, men selve bedriften lader også formode, at der stikker reel magt under. [3] Og igen, den ‘selvpromovering’, jeg lægger for dagen inden for statens grænser i form af choregier og andre sponsorater, giver naturligt nok anledning til misundelse blandt indbyggerne, men er med til at give udlændinge et indtryk af styrke. [3] Så fuldstændig meningsløs tåbelighed er det vel ikke, når nogen for egen regning gavner ikke bare sig selv, men også sin stat. [4] På samme måde er det heller ikke urimeligt, hvis en, der har grund til at have høje tanker om sig selv, ikke vil have samme vilkår som alle andre, ganske som den, der klarer sig dårligt, heller ikke giver andre del i sine ulykker. Nej, ligesom folk undgår os, når vi bliver forfulgt af ulykker, må man efter samme rationale også finde sig i at blive set ned på af folk med succes – eller også må man behandle alle ens, før man kan insistere på samme behandling. [5] Jeg ved i hvert fald, at den slags succesrige mennesker (og faktisk alle, som har skilt sig ud fra mængden ved at være fænomene på et eller andet felt) har været stærkt upopulære i deres egen levetid; først og fremmest blandt deres ligemænd, men faktisk også blandt alle andre, de har været i kontakt med. Men jeg ved også, at de som arv til visse i de efterfølgende generationer efterlader sig en trang til at påberåbe sig slægtskab med dem, selv hvor noget sådant ikke eksisterer; og til det fædreland, de kaldte deres – ja, til det efterlader de en trang til stolt at forsikre, at de, så langt fra at høre til andetsteds og have forbrudt sig, er dets egne sønner og har indlagt sig stor fortjeneste.

[6] Det er dét, min ambition gælder, og det er grunden til al den personlige kritik, jeg må tåle – men spørg engang jer selv, om ikke mine offentlige hverv er blevet håndteret så godt som nogens. Jeg førte de stærkeste magter på Peloponnes sammen, uden nævneværdige udgifter eller risici for jer, og tvang spartanerne til at satse alting på udfaldet af én dags kamp mod dem ved Mantinea. Resultatet var, at de på trods af at have vundet slaget endnu til dette øjeblik ikke har genvundet deres selvtillid.

{17} Og denne indsats på peloponnesernes magtområde skyldes altså det, som I oplever som min abnorme, ungdommelige tåbelighed ved hjælp af nøje afpasset diplomati, som skabte tillid og fik dem overtalt i kraft af sin impulsivitet. Denne egenskab skal I heller ikke nu være bange for! Nej, så længe jeg er i min ungdoms fulde kraft, og Nikias lader til at være inde i en heldig stime, skal I da benytte jer af, hvad vi hver især kan bidrage med.

[2] I må heller ikke ombestemme jer med ekspeditionen til Sicilien, fordi I oplever den som rettet mod en stærk magt. Staterne derovre vrimler med indbyggere, ja, men det er sammenbragt pøbel af enhver slags, og deres borgermasser undergår ubesværet forandringer og nyoptagelser. [3] Konsekvensen er, at ingen holder sig selv udrustet med våben til forsvar af egen person eller deres landbrugsjord med ordentligt anlagte gårde, sådan som de ville gøre, hvis de oplevede at have lod og del i deres eget fædreland. Tværtimod er den type ejendom, enhver arbejder på at skaffe sig, de offentlige midler han mener at kunne få fingrene i enten ved sine overtalelsesevner eller ved partiintriger – fordi han regner med bare at slå sig ned på et andet stykke jord, hvis tingene ikke flasker sig for ham. [4] Det forekommer ikke sandsynligt, at et sådant sammenrend kan tage imod noget forslag i fuld enighed eller gøre fælles sag om at skride til handling. Det forekommer mere oplagt, at de hver især vil gå over til os, når de hører noget, de synes om – især da hvis de er indviklet i partistridigheder. Og det er jo netop, hvad vi har efterretning om. [5] Dertil kommer, at deres hoplitstyrke heller ikke er så talrig, som de praler af (ligesom de øvrige hellenere heller ikke viste sig at være så mange, som de hver især talte sig frem til; faktisk var tallene for Hellas som helhed voldsomt overdrevne, og der var knap nok tilstrækkelige hoplitressourcer til denne krig).¹²

[6] Sådan er forholdene derovre altså, så vidt jeg har forstået ud fra vores efterretninger – eller rettere sagt, de vil faktisk være endnu lettere for os, for der vil være mange barbarfolk, der af had til syrakusanerne vil deltage i vores angreb på dem. Heller ikke i de hjemlige forhold er der nogen hindringer, hvis I bare træffer den rigtige beslutning. [7] Vores fædres generation havde jo nøjagtig de samme fjender, som vi nu skal høre på, at vi efterlader os her ved afsejlingen, og perserne oven i købet – og dog vandt de sig vort imperium uden at hente deres styrke i andet end deres overlegne flådemagt. [8] Peloponnesernes stilling over for os har aldrig før været så håbløs som nu. Men selvom de også virkelig skulle komme sig betragteligt, rækker deres kræfter måske nok til at invadere vort territorium fra landsiden – hvad de kan gøre, ganske uanset om vi søsætter ekspeditionen eller ej – men med deres flåde kan de ikke skade os: vi har en flådestyrke liggende tilbage herhjemme, der sagtens kan måle sig med deres.

{18} Hvad kan vi derfor sige til os selv er en rimelig grund til at vægre os? Hvilken undskyldning kan vi give vore allierede derovre for ikke at hjælpe dem? Vi er afgjort forpligtet til at komme dem til undsætning, navnlig da når vi har bundet os til det ved gensidig edsaflægning, i stedet for at komme med den indvending, at *de* heller ikke har hjulpet *os*. Vi indtog dem jo heller ikke i alliancen for, at de skulle komme kvittere ved at komme herover og hjælpe os, men for at de kunne være en torn i øjet på vore fjender derovre og forhindre dem i at komme og angribe os her. [2] Det var sådan, vi vandt os vort imperium, ligesom det gælder alle andre, der har udøvet imperiemagt: ved til enhver tid at yde beredvillig støtte til enhver, der måtte bede om det, hellener såvel som barbar. For hvis vi skulle forholde os passive for enhver pris eller

---

12. Denne replik bryder tankerækken og er underlig i konteksten. Det er tænkeligt, at der tale om en senere kommentar, der har sneget sig ind ti teksten.

bruge etnisk diskrimination til at afgøre, hvem vi bør hjælpe, ville vi kunne føje så lidt til det, at vi ville bringe selve dets eksistens i fare. For når man står over for en overlegen modstander, forsvarer man sig jo ikke kun mod konkrete angreb; man forsøger også at forebygge, at der overhovedet kan *komme* noget angreb. [3] Vi har ikke den mulighed at føre husholdningsregnskab med, hvor meget imperium vi ønsker at have, men har – siden vi nu engang befinder os i denne position – ikke andet valg end at lægge planer mod nogle uden samtidig at løsne grebet om andre: risikoen er nemlig, at vi kommer under andres herredømme, medmindre vi øver herredømme over andre. [4] Og inaktivitet er ikke noget, I kan tillade jer at overveje på samme måde, som andre kan, medmindre I har tænkt jer at omlægge hele jeres måde at leve på, så den svarer til deres.

[4] Ud fra den logik, at vi vil udbygge vores magtposition her ved at tage derover, bør vi altså iværksætte ekspeditionen: på den måde vil vi både strække peloponnesernes overmod til jorden, når de ser os være så utålmodige over vores aktuelle inaktivitet, at vi ligefrem sejler mod Sicilien, og samtidig vil der ske en af to ting: enten vil vi – og det er det sandsynligste – udstrække vort herredømme over hele Hellas, når hellenerne derovre kommer over til på vores side, eller også vil vi i det mindste genere syrakusanerne og derved gavne både os selv og vore allierede. [5] Og hvad sikkerheden angår, så vil vores flåde levere den, så vi både kan blive derovre i tilfælde af succes, og også vende hjem igen: søherredømmet vil nemlig være vores, om det så skulle være mod alle sikelioterne tilsammen.

[6] Nikias' anbefaling af ikke-interventionisme og hans forsøg på at drive en kile mellem unge og ældre må ikke få jer til at bøje af. Hold jer i stedet til vores traditionelle måde at gøre tingene på; den måde hvorved vore fædres generation som unge mænd rådførte sig med deres ældre medborgere for at kunne hæve vor magt til det niveau, den befinder sig på i dag. På samme måde må også I nu forsøge at føre staten til nye højder. Og I må være klar over, at ungdom og alderdom intet kan udrette uden hinanden, at den største styrke ligger i en blanding af sløve, gennemsnitlige og knivskarpe elementer, og at staten, som alt andet i tilværelsen, vil forvitte indefra af at ligge inaktiv hen, mens alles ekspertise bliver forældet – hvorimod stadig modstand stadig vil udbygge dens samlede erfaring, ligesom den vil blive vant til at forsvare sig ikke blot i ord, men handling.

[7] For at opsummere mit synspunkt: et omslag til uvirksomhed for en stat, der aldrig har ligget uvirksom hen, vil efter min opfattelse meget hurtigt vil vise sig fatalt, og at de mennesker lever sikrest, som i deres politik fjerner sig mindst muligt fra deres eksisterende skikke og institutioner, uanset deres eventuelle fejl og mangler.”

{19} Omtrent sådan sagde Alkibiades. Athenerne hørte på ham og egestaierne og på nogle af de eksilerede leontinere, som trådte frem for folkeforsamlingen og, idet de huskede athenerne på de eder, de havde svoret, indgav en formel anmodning om at komme dem til hjælp; og athenerne var nu endnu mere opsatte på at søsætte ekspeditionen. [2] Nikias indså, at han næppe ville kunne få dem på andre tanker med

udgangspunkt i hans tidligere argumenter, men der var måske en chance for at bevæge dem i en anden retning, hvis han anslog et meget højt ressourcebehov, og han trådte derfor endnu en gang frem for dem og sagde følgende.

{20} “Ja, athenere – jeg ser, at I er fast besluttede på denne ekspedition. Og gid den også må få det udfald, I ønsker! Men jeg vil nu alligevel redegøre for min opfattelse af den aktuelle situation. [2] For de stater, vi er på vej til at angribe, er – så vidt jeg har forstået ud fra vores efterretninger – store og mægtige og ikke underlagt hinandens herredømme: lige så lidt som de har brug for et omslag af den art, som folk ville tage imod med glæde for at kunne bytte en hård slavetilværelse ud med behageligere kår, lige så utilbøjelige vil de jo nok være til at acceptere vores herredømme i stedet for deres frihed. Derudover er der temmelig mange hellenske byer koncentreret på én enkelt ø: [3] for bortset fra Naxos og Katane, som jeg da håber vil være på vores side i kraft af deres slægtskab med leontinerne, er der syv andre, som på alle punkter er fuldt udrustet omtrent som vores invasionsstyrke – det gælder ikke mindst ekspeditionens primære mål, Selinus og Syrakus. [4] De har mange hoplitter, bueskytter og spydkastere; og også mange trierer og rigeligt med indbyggere at bemane dem med. De har også betragtelige pengemidler, dels i privateje, dels liggende i helligdommene i Selinus, ligesom der også bliver betalt tribut til Syrakus fra nogle af barbarfolkenene. Men deres største fortrin frem for os er, at de både råder over en stor bestand af heste og dyrker deres korn lokalt frem for at importere det.

{21} Over for en magt i den kategori kan man ikke nøjes med en flådestyrke med ineffektiv landstøtte: flåden må ledsages af betragtelige mængder infanteri, i hvert fald hvis vi vil udrette noget på højde med vores planer og ikke blive afskåret fra det indre af landet af talstærkt rytteri – hvilket er en reel mulighed, hvis disse stater i deres opskræmthed lader sig skræmme til at gå sammen, og vi ikke kan finde andre venner end Egesta, der vil forsyne os med rytteri til at tage kampen op og afvise dem: [2] det ville være en skændsel enten at komme under pres og måtte tage afsted igen eller senere at måtte sende bud efter forstærkning, bare fordi vi ikke havde planlagt ordentligt fra begyndelsen. Vi er nødt til at iværksætte angrebet herfra med et opbud af materiel og tropper, der kan måle sig med opgaven, og samtidig gøre os klart, at vi både står for at skulle sejle meget langt væk fra vort eget land og kommer til at operere under helt andre forhold, end når I – i egenskab af allierede – gennemfører en aktion mod en eller anden inden for vore undersåtters territorium, hvor tilførslen af de fornødne forsyninger er let at sikre: vi kommer tværtimod til at isolere os på helt og holdent fremmed land, hvorfra kommunikationen hjem i vinterhalvåret dårligt nok kan gøres på fire måneder.

{22} Jeg mener derfor, at vi har brug for at medbringe et stort antal hoplitter, både af egne rækker og af vore allieredes, inklusive vore undersåtter, samt alle dem fra Peloponnes, vi kan vinde for vor sag ved overtalelse eller løfte om sold. Desuden har vi brug for et stort antal bueskytter og slyngekastere til at modstå presset fra deres rytteri, og vi er også nødt til at have et stort overtag i antallet af skibe for at sikre en lettere tilførsel af forsyninger; men også noget andet herfra, nemlig korn – hvede og ristet byg – har vi brug for at transportere på fragtskibe, og dertil bagere fra møllerne, som

vi kan tvangsudskrive i passende kvoter mod betaling for at sikre, at ekspeditionskorpsset selv under en forsinkelse forårsaget af ugunstige sejlforhold kan have forsyninger, eftersom det ikke er enhver stat, der kan dække så stor en styrkes behov – og vi må i i enhver anden henseende forberede os så fuldstændigt, vi overhovedet kan, for at undgå at være afhængige af andre, og først og fremmest må vi have penge med herfra. For med hensyn til de penge, som man siger ligger parat i Egesta, må I nok regne med, at det bliver ved snakken.

{23} Hvis vi selv tager afsted her fra Athen med styrker, så vi ikke bare lige akkurat er jævnbyrdige med dem (omend ikke med deres hovedkampstyrke, hoplitkorpsset), men endda overgår dem på alle punkter – selv da vil kun med nød og næppe være i stand til at opnå begge mål: at erobre Sicilien og komme helskindet igennem det hele. [2] Vi er nødt til at betragte det, som skulle vi til at rejse ud for at grundlægge en koloni blandt vildtfremmede og fjendtligsindede folkeslag; i det scenarie må man hellere få kontrol over landet fra den allerførste dag eller være klar over, at man – hvis det slår fejl – vil have alt og alle som fjender. [3] Og da det er præcis det udfald, jeg er bange for, ligesom jeg ved, at vi får brug for megen solid planlægning, men endnu mere for held – hvilket vi mennesker ikke har nogen garanti for – vil jeg udlevere mig selv og ekspeditionen mindst muligt til tilfældet og kun sætte sejl med sikkerheden garanteret af et opbud af tropper og materiel, som vi anslår er opgaven voksent. Dette mener jeg er den sikreste kurs for vor stat at følge, og den, som vil bringe os i ekspeditionskorpsset frelst igennem. Hvis nogen har en anden opfattelse, er jeg villig til at nedlægge min kommando og overlade den til vedkommende.”

{24} Mere sagde Nikias ikke; han regnede med et af to resultater: enten ville han få athenerne til at bøje af, stillet over for denne ophobning af problemer, eller også ville han – hvis han blev nødsaget til at gennemføre ekspeditionen – i det mindste på denne måde have sat sejl med optimale sikkerhedsforanstaltninger. [2] Men athenerne lod sig ikke rokke fra deres begær efter ekspeditionen ved udsigten til de logistiske problemer; tværtimod var de endnu mere motiverede end før, og resultatet af Nikias’ tale blev det stik modsatte: de mente, at han havde givet dem fremragende råd, og at man i hvert fald *nu* ville opnå fuldkommen sikkerhed. [3] Alle som én blev de optændt af et lidenskabeligt begær efter at sætte sejl: de ældre ud fra den formodning, at enten ville ekspeditionens eroblingsmål blive opnået, eller også kunne det i hvert fald ikke gå helt galt for så stor en styrke; de yngre mænd i den våbenføre alder blev opfyldt af længsel efter at se og opleve fjerne egne og var optimistiske om at slippe uskadte igennem det hele; det brede flertal af tropper øjnede en chance for at tjene penge her og nu og gøre erobringer, der fremover ville komme til at udgøre en uudtømmelig indtægtskilde. [4]

Resultatet var derfor, at dette overskruede begær hos flertallet¹³ fik selv de enkelte, som måske ikke syntes om det, til at holde sig i skindet af frygt for at fremstå antipatriotiske ved at stemme imod.

{25} Til sidst var der en athener, der trådte frem og henvendte sig til Nikias. Han sagde, at der aldeles ikke var nogen grund til at komme med undskyldninger og trække tiden ud: i stedet skulle han foran hele folkeforsamlingen se at få sagt, hvilke ressourcer han gerne så athenerne stemme igennem. [2] Nikias sagde så, omend modstræbende, at han helst ville have mulighed for at drøfte det nærmere med de andre kommandoførere, men at hans personlige vurdering her og nu var, at man ikke burde tage afsted med færre end 100 trierer (heraf et endnu ikke fastsat antal i rollen som troppetransportskibe), og at der skulle bestilles og eftersendes en yderligere flådestyrke af allierede skibe; det samlede antal athenske og allierede hoplitter ombord skulle udgøre mindst 5.000, og om muligt helst flere. Alt derudover, som skulle rekvireres i proportioner afstemt efter denne styrke – herunder bueskytter, såvel lokale som fra Kreta, slyngekastere, og hvad der i øvrigt kunne være formålstjenligt – ville han selv og hans kolleger sørge for at få i beredskab og stille med.

{26} Da athenerne hørte det, vedtog de omgående uindskrænket mandat til strategerne: både med hensyn til antallet af tropper og ekspeditionen generelt skulle de træffe de foranstaltninger, de vurderede var mest i overensstemmelse med Athens interesser. [2] Derefter gik forberedelserne i gang. Der blev både sendt instrukser rundt til de allierede og optegnet udskrivningslister hjemme. Athen var i den senere tid kommet sig oven på epidemien og den konstante krigførelse, og den havde som resultat af våbenstilstanden både oplevet tilvækst af unge mænd i den våbenføre alder og akkumuleret kapital. Det gik derfor relativt let at skaffe det hele til veje, og de var nu optaget af forberedelserne.

{27} Mens dette stod på, skete der det, at alt, hvad der fandtes af Hermesstatuer af sten i byen Athen – dem, der efter lokal skik er firkantede i udførelsen og står alle vegne foran dørene til både privathjem og helligdomme – eller i hvert fald de fleste, på

---

13. Ordene “begær hos flertallet” (*τῶν πλεόνων ἐπιθυμίαν*) kan også læses som “begær efter mere”, og dobbeltydigheden kan udmærket være tilsigtet.

én eneste nat blev udsat for hærværk og fik slået ansigtet itu.¹⁴ [2] Hvem gerningsmændene var, var der ingen, der vidste, men der blev på det offentliges vegne udlovet store dusører for oplysninger, der førte til deres pågribelse. Athenerne vedtog endvidere immunitet til enhver, det være sig indbygger, fremmed eller slave, der måtte have kendskab til andre tilfælde af profanering og ønske at angive de ansvarlige. De tog sagen ekstremt alvorligt, for det forekom dem at være, at det var et varsel for ekspeditionen, og samtidig at hændelsen var et led i en sammensværgelse, der sigtede mod revolution og omstyrtelse af demokratiet.

{28} Der kom derfor en del angivelser fra metoiker og slaver – ikke noget om hermerne, ganske vist, men om hærværk mod andre hellige statuer, begået ved tidligere lejligheder af unge mænd i fuldskab og kådhed, og samtidig angav de, at mysterierne gentagne gange blev udsat for hån ved at blive parodieret i private hjem. Og blandt dem, de implicerede, var også Alkibiades. [2] Det kastede de folk sig over, der var allermost irriterede på Alkibiades, fordi han stod i vejen for deres ambitioner om at konsolidere deres lederskab af folket; de mente, at hvis de kunne få ham drevet i eksil, havde de en chance for selv at blive de fremmeste. De blæste derfor sagen op og insisterede højlydt på, at profaneringen af mysterierne og hærværket på hermerne sigtede mod en omstyrtelse af demokratiet, og at ingen af delene ville være sket uden Alkibiades' medvirken, idet de som yderligere bevis anførte hans udsvævende og lidet folkelige opførsel i almindelighed.

{29} Alkibiades på sin side forsøgte omgående at forsvare sig mod angivelserne og erklærede sig parat til inden afsejlingen at underkaste sig en retssag for at fastslå, om han havde begået noget af det (for alle tropper og alt materiel var nu skaffet til veje). Havde han så faktisk begået nogle af dem, var han parat til at tage sin straf – og til at tiltræde sin kommando, hvis han blev frifundet. [2] Han bad indtrængende athenerne om ikke at lytte til intriger mod ham under hans fravær, men i stedet henrette ham med det samme, hvis han var skyldig; det var fornuftigere, sagde han, ikke at sende

---

14. Disse statuer – ofte kaldet hermer – var firkantede stenstøtter, der foroven gik over i et hoved forestillende guden Hermes. De havde således hverken arme eller ben, men til gengæld en fallos foran. Hermerne stod både inden og uden for byen og fungerede bl.a. som vejvisere. Det særligt ildevarslende for athenerne i forbindelse med ekspeditionen var, at Hermes var skytsgud for rejsende, og også gud for kommunikation, herunder mellem guder og mennesker. Hærværket truede således både ekspeditionsdeltagerne direkte og staten Athens fortsatte kommunikation med guderne i et kritisk øjeblik.

ham ud i spidsen for så stor en troppestyrke med en anklage af den art hængende uafklaret over hovedet. [3] Hans fjender var bekymrede for to mulige konsekvenser af en retssag her og nu: dels at ekspeditionskorpset ville være velvilligt disponeret over for ham; dels at folket skulle vise sig overbærende og beskytte ham, fordi det var hans fortjeneste, at argeierne og nogle af mantineerne deltog i ekspeditionen. De var derfor i opposition til dette forslag og arbejdede ihærdigt imod det: de opildnede andre talere til at sige, at Alkibiades skulle tage afsted for nuværende og ikke udsætte afsejlingstidspunktet, men så vende hjem igen og blive stillet for retten inden for en nærmere fastlagt periode. De ville gerne opbygge en større intrige, som det ville være lettere at samle stof til i hans fravær, og først derefter hjemkalde ham til at blive stillet for retten. Og det blev vedtaget, at Alkibiades skulle tage afsted.

{30} Efter dette var det blevet midt på sommeren, da afsejlingstidspunktet til Sicilien indtraf. De fleste af Athens allierede, forsyningstransportskibene, de mindre fartøjer, og hvad der derudover skulle sejle med, havde tidligere fået instrukser om at samle sig ved Kerkyra for derfra i konvoj at krydse over Det ioniske Hav til Kap Iapygia.¹⁵ Athenere selv og eventuelle tilstedeværende allierede begav sig ved daggry på den fastsatte dag ned til Piræus, hvor de begyndte at gå ombord i skibene og gøre klar til at lægge fra land. [2] Og med dem derned fulgte snart sagt alt, hvad der ellers var af mennesker i byen, indbyggere såvel som fremmede. De lokale fulgte deres kære det sidste stykke vej – nogle deres kammerater, andre slægtninge, andre igen sønner – og det var med blandede følelser de gik dér: dels håb om den forventede erobring af Sicilien, dels gråd af angst for, om de nogensinde ville få dem at se igen, når det for alvor sank ind, hvor langt hjemmefra de var ved at sende dem over havet.

{31} Og i netop dette øjeblik, hvor de skulle forlade hinanden på farefulde veje, trængte de bange anelser sig ind på dem med langt større styrke end på noget tidspunkt, mens de stemte om ekspeditionen på folkeforsamlingen. Og dog fattede de mod ved synet af denne manifestation af deres magt her foran dem; ved selve mængderne af hver enkelt ting, de kunne tage ind med blikket. De fremmede og den øvrige folkemængde mødte op for at nyde forestillingen, dette bemærkelsesværdige, for ikke at sige utrolige, foretagende. For denne den første ekspeditionsstyrke udgjorde suverænt det dyreste og mest storslåede magtopbud, nogen enkeltstående hellensk stat

---

15. Italiens sydøstligste punkt (det yderste af 'støvlehælen'); i dag Punta Meliso i Apulien.

på noget tidspunkt indtil da havde sat i søen. [2] Målt på antallet af skibe og hoplitter alene stod den styrke, der blev sendt mod Epidauros under Perikles og senere igen mod Poteidaia under Hagnon, ganske vist ikke tilbage: i den stod nemlig 4.000 hoplitter, 300 ryttere og 100 trierer ud fra Athen selv, foruden 50 trierer fra Lesbos og Chios, med et stort antal andre allierede ombord.¹⁶ [3] Imidlertid havde den afstand, den skulle tilbagelægge til søs, været ganske kort og ikke stillet nogen særlige logistiske krav, hvorimod denne ekspedition var udrustet med henblik på en langvarig indsats og med både skibe og infanteri, så den kunne operere på begge elementer alt efter behov. Flådestyrken var udarbejdet til perfektion under enorme omkostninger for både trierarcherne og staten: det offentlige dækkede sold på en drachme om dagen til hver sømand og havde leveret 60 nye hurtigsejlende krigsskibe og 40 troppetransportskibe foruden første classes søofficersmandskaber til disse; trierarcherne dækkede et tilskud til soldet fra det offentlige til *thraniterne*¹⁷ blandt søfolkene og til søofficererne, og havde derudover spenderet ødselt på skibenes emblemer og øvrige tilbehør: hver eneste af dem havde anstrengt sig til det yderste for, at netop hans skib skulle skille sig ud fra mængden både ved sin pragt og sin evne til at sejle hurtigt. Infanteriet på sin side var udvalgt fra ordentlige udskrivningslister, og der var intens konkurrence på kvaliteten af både våben og personligt udstyr soldaterne imellem.

[4] Resultatet var derfor, at den indbyrdes rivalisering mellem athenerne inden for de forskellige våbenarter, hver især nu var tildelt, antog skikkelse af en demonstration af magt og rigdom rettet mod resten af Hellas snarere end en forberedelse til krig. [5] Man behøver kun at forestille sig resultatet af en udregning af statens samlede udgifter, såvel de offentlige som ekspeditionsdeltagernes private: for statens vedkommende både de udgifter, man allerede havde afholdt i de indledende faser og de midler, man havde betroet i strategernes varetægt ved udsendelsen; og for privatpersonernes hvad hver især havde brugt på sit personlige udstyr, og hvad hver trierarch allerede havde brugt på sit skib og endnu ville komme til at bruge – og dertil kommer de summer, som enhver (rent bortset fra sin sold af offentlige midler) naturligt nok havde skaffet til veje af rejsepenge i forventning om en langvarig kampagne, og de summer, som hver enkelt soldat eller købmand havde medbragt sig på sejladsen til at handle for. Man ville konstatere, at den samlede sum, der her forlod Athen, beløb sig til adskillige talenter.

---

16. 2.56-58.

17. Roerne sad i tre 'lag' på de tre rodæk: øverst (og længst ude i en udrygger) *thranitai*, på mellem-dækket *zeugitai* og på det nederste (og værste) dæk *thalamitai*. *Thraniterne* var eliten blandt romandskaberne.

[6] Når ekspeditionen blev samtaleemne i hele Hellas, skyldtes det da heller ikke så meget forbavselse over dens dristighed eller det pragtfulde skue, den udgjorde, som dens overvældende militære overlegenhed i forhold til angrebsmålet, og at der aldrig før var blevet forsøgt et togt på større afstand af hjemlandet – eller med så udtalt et misforhold mellem de nærede håb for fremtiden og de aktuelle realiteter.

{32} Da skibene nu var bemanded og alt, hvad der skulle med inden afsejlingen, omsider var stuvet ombord, blev der med et trompetstød givet signal til stilhed, og de traditionelle bønner i forbindelse med afsejling blev fremsagt – ikke hvert skib for sig, men alle på én gang under anførsel af en herold. Vin havde de blandet i store skåle, og igennem hele flåden hældte menige og officerer i fællesskab vin til drikofferet ud af guld- og sølvbægre.¹⁸ Hele den øvrige folkemængde af borgere og eventuelle andre venligtsindede, der var mødt frem, deltog i bønnen inde fra land. Da de havde sunget paianen til ende og var blevet færdige med drikofrene, lagde de fra land, og efter først at være løbet ud af havnen på linie gav de sig til at sejle om kap med hinanden så langt som til Aigina. Det athenske kontingent hastede videre for at nå frem til Kerkyra, hvor den resterende del af styrken – de allierede – var ved at samles.

[3] I Syrakus indløb der i mellemtiden fra alle sider meldinger om den flådestyrke, der var undervejs, men en tid lang blev der ikke fæstet lid til nogen af dem. Men da man så faktisk afholdt en folkeforsamling, blev der holdt forskellige taler af forventelig art, dels af folk der troede på nyheden om den athenske invasion, dels af dem der gav udtryk for det modsatte synspunkt. Også Hermokrates, Hermons søn, trådte frem foran dem: han mente at være klart informeret om situationen og gav i sin tale følgende råd:

“{33} I vil sikkert have svært ved at tro på mig, ganske som I har haft det med andre, når jeg fortæller jer, at invasionen virkelig er undervejs. Og jeg er også på det rene med, at dem, der enten selv giver udtryk for eller videreformidler ting, der lyder utrolige, så langt fra at vække overbevisning tværtimod fremstår som tåber. Ikke desto mindre har jeg ikke tænkt mig at lade mig kue i en situation, hvor staten svæver i fare, især når jeg føler mig overbevist om, at jeg taler på et bedre informeret grundlag end andre. [2] Athenerne er på vej hertil, om I så måber aldrig så meget over det, med en enorm krigsmagt bestående af både sø- og landstyrker. Deres alliance med Egesta og

---

18. Man drak som regel ikke vinen ren, men blandet med vand, normalt i forholdet 1:3. Til det formål havde man et særligt blandingskar (kratēr), som man så øste den blandede vin af, ganske som af en punchbowl.

genindsættelsen af leontinerne er det påskud, de anfører, men deres faktiske mål er Sicilien, og navnlig vor stat: de har den opfattelse, at hvis de kan tage dén, vil de med lethed kunne erobre resten også. [3] I må regne med, at de snart vil være her, og se på, hvordan I bedst kan organisere et forsvar mod dem med de forhåndenværende ressourcer: I må ikke lade jer overrumple uden et tilstrækkeligt forsvar parat, fordi I undervurderer fjenden, og da slet ikke fuldstændig negligere det, fordi I simpelthen nægter at tro på invasionen. [4] Skulle der være nogen af jer, der faktisk finder mine argumenter plausible, så må I ikke lade jer slå ud af det initiativ og den militære slagkraft, fjenden lægger for dagen. For de vil ikke kunne tilføje os større skade, end de selv må inkassere – og muligvis er det ikke kun til ulempe for os, selve det at de angriber os med så stor en flådestyrke: tværtimod stiller det os faktisk langt bedre over for de øvrige sikelioter, for i deres choktilstand vil de være mere tilbøjelige til at kæmpe på vores side. Og skulle det virkelig lykkes os at få nedkæmpet dem eller drevet dem herfra med uforrettet sag, hvad deres mål angår (for jeg nærer egentlig ingen bekymring for, at de faktisk vil opnå det, de venter sig) – så kan vi vente os en exceptionelt strålende triumf. Og det anser jeg i hvert fald ikke for videre usandsynligt. [5] Kun sjældent har store ekspeditioner, enten det så er helleneres eller barbarers, nemlig med succes kunnet operere så langt hjemmefra: angriberne kan jo ikke være talrigere end indbyggerne og deres naboer tilsammen (og frygt bringer alting sammen), og hvis de så bliver bragt til fald af et kollaps af deres forsyninger i det fremmede land, efterlader de – på trods af, at deres undergang overvejende er selvskabt – ikke desto mindre et vældigt ry til deres påtænkte ofre. [6] Det var jo netop sådan, det gik for de selvsamme athenere, da perserne fuldstændig uventet havde lidt godt og grundigt nederlag: de steg i magt og anseelse, fordi det hed sig, at Athen var målet for den persiske invasion. Og det er ikke usandsynligt, at vi har noget lignende i vente.

{34} Lad os derfor med godt mod komme i gang med at træffe vores modforanstaltninger. Lad os etablere kommunikation med sikelerne og konsolidere allerede eksisterende gode forbindelser til nogle og forsøge at indgå venskab og alliancer med andre. Og lad os så sende delegationer rundt på resten af Sicilien for at gøre det tydeligt, at denne trussel gælder os alle sammen, og til Italien med det formål at etablere en alliance dér eller i hvert fald få dem til at nægte at modtage athenerne. [2] Efter min mening vil det også være en god idé at rette en henvendelse til Karthago – ikke at det vil komme bag på dem; tværtimod lever de i konstant frygt for, at athenerne en skønne dag skal angribe deres hovedstad. De kan derfor meget vel have ræsonneret som så, at de også selv kan risikere at komme i vanskeligheder, hvis de overlader Sicilien til sin skæbne, og følgelig måske være villige til at bistå os, om ikke åbent, så dog i det skjulte – på en eller anden måde, i hvert fald. Hvis de ellers vil det, er der lige nu ingen, der er i stand til at give bedre hjælp: de har store reserver af guld og sølv, hvilket jo får både krigsførelse og andre foretagender til at glide lettere. [3] Og lad os også rette henvendelse til Sparta og Korinth og bede dem komme os til undsætning herovre hurtigst muligt og dermed overføre deres krigsførelse til denne skueplads.

[4] Og så til det, jeg mener er allermest påkrævet i denne situation, men som I med jeres vanlige forkærlighed for inaktivitet formentlig vil være mindst tilbøjelige til at tiltræde i en fart – men siges skal det nu alligevel: hvad nu, hvis alle vi sikelioter (eller i det mindste så mange som muligt sammen med os syrakusanere) ville trække alt, hvad der findes af flådefartøjer, i søen og med proviant til to måneder ligge og vente på den

athenske flådestyrke ud for Taras og Kap Iapygia og derved gøre det klart for dem, at den første kamp ikke kommer til at stå om Sicilien, men om hvorvidt de i det hele taget kan få krydset Det ioniske Hav. På den måde tror jeg virkelig, vi kunne ryste dem og få dem til at regne på vore respektive positioner en ekstra gang: mens vi nemlig kan benytte os af en venligtsindet kyst som base for vores forsvar (for det vil Taras give os lov til), har de et stort stykke åbent hav at krydse, og det med alle deres fartøjer. Det er svært at holde formation over så lang en sejlads, så deres flåde vil være et let mål for os, efterhånden som den nærmer sig langsomt og i små grupper. [5] Hvis de på den anden side frigør sig for de tungere elementer og forsøger et mere koncentreret angreb med hurtigtsejlende skibe, er der to mulige scenarier: hvis de bruger årer, vil de allerede være udmattede, når vi falder over dem – og ønsker vi ikke det, har vi altid den mulighed at falde tilbage til Taras. Sandsynligvis vil fjenden imidlertid have foretaget overfarten med kun lige tilstrækkelige forsyninger til at udkæmpe et enkelt søslag, og derfor vil de komme til at stå i et dilemma på disse øde kyster: hvis de venter noget sted, risikerer de en blokade fra søsiden; hvis de derimod forsøger at sejle videre ned langs kysten, må de jo efterlade deres forsyningsfartøjer uden at have nogen som helst garanti for attituden i kyststaterne, om de nu vil tage imod dem, hvilket ikke netop er befordrende for moralen.

[6] Jeg tænker mig altså, at de vil ræsonnere sådan og lade sig afskrække fra overhovedet at sejle videre fra Kerkyra: enten vil tiden rimeligvis gå for dem med diskussioner frem og tilbage og konstante rekognosceringer af vore styrkers antal og position indtil så sent på året, at vinteren med ét er over dem – eller også vil de måske blive så rystede over den uventede modgang, at de helt opgiver at krydse Det ioniske Hav; især da deres mest erfarne strateg – efter hvad jeg hører – kun modvilligt har påtaget sig kommandoen og sikkert ville være glad for at gribe den undskyldning, en manifestation af substantielle forberedelser fra vores side ville udgøre. [7] Og efterretninger om vores indsats vil formentlig tendere mod overdrivelse, er jeg overbevist om. Folks tænkemåde afpasser sig efter, hvad de hører, og de er mere intimiderede af en modstander, der enten kommer sine angribere i forkøbet eller i det mindste forud gør det helt klart, at de vil bide fra sig – for på den måde går det op for dem, at risikoen for dem selv er akkurat lige så stor. [8] Og det er præcis det, der meget vel kan ske for athenerne nu: de angriber os på en formodning om ikke at møde modstand fra vores side – en ringeagt, der i øvrigt er berettiget, for så vidt som vi ikke gjorde fælles sag med spartanerne om at prøve at knuse dem. Men hvis de nu, stik mod forventning, skulle få en dristig indsats af os at se, ville de blive mere rystede over netop det uventede ved det end over vores faktiske styrke.

[9] Følg mit råd – og gør det helst ved at tage dette dristige skridt. Ellers må I i det mindste hurtigst muligt træffe forberedelser til krig på de andre punkter. Enhver må gøre sig klart, at omend ringeagt for angriberen demonstreres ved fysisk mod under kampen, er den mest brugbare reaktion snarest at lade ens modforholdsregler diktere af frygt og agere, som befandt man sig allerede i faren. At de kommer for at angribe os og i dette øjeblik er under sejl, det er jeg helt sikker på – og de er så godt som over os.”

{35} Så meget sagde Hermokrates. Der var heftig indbyrdes uenighed blandt syrakusarnerne på folkeforsamlingen: nogle mente, at athenerne under ingen omstændigheder ville komme, og at det ikke passede, hvad Hermokrates sagde; for andre derimod var spørgsmålet, hvad skade athenerne – selv hvis de faktisk kom – kunne tilføje Syrakus uden at ramme dem selv endnu hårdere som gengældelse. Atter andre var hånligt afvisende og prøvede at gøre det hele til en vittighed. Kun et markant mindretal troede på Hermokrates og var nervøse for, hvad fremtiden ville bringe. [2] Så trådte Athenagoras frem for dem. Han var leder af folket og på den tid den, der nød størst indflydelse blandt det brede flertal, og han talte nu som følger.

“{36} Athenerne, ja – hvis man ikke ønsker, at de virkelig fejldisponerer så groft, at de ligefrem kommer herover og falder i hænderne på os, er man da enten fej eller antipatriotisk. Og hvad de folk angår, der udbreder den slags og prøver at opskræmme jer, så er jeg ikke nær så forbavset over deres frækhed som over deres ubegavethed, hvis de virkelig bilder sig ind, at vi ikke har gennemskuet dem. [2] De har deres helt egne grunde til at være bange og ønsker af den grund at sætte staten i en tilstand af panik – nemlig for at den fælles frygt kan kaste et slør over dem. Så det er præcis det, der ligger bag disse efterretninger nu: de er ikke opstået spontant, men er konstrueret af mænd, der altid har travlt med agitation af den art. [3] Hvis I derfor tænker jer ordentligt om, vil I ikke basere jeres beregning af sandsynlighederne på, hvad disse mænd meddeler, men i stedet på hvad drevne og erfarne folk – og det er i hvert fald min vurdering af athenerne – faktisk kunne finde på at gøre. [4] Det er nemlig ikke sandsynligt, at de skulle efterlade peloponneserne bag sig uden at have bragt krigen derovre til en sikker afslutning for af egen vilje at opsøge en ny af samme magnitude: faktisk tror jeg, at de priser sig lykkelige for, at vi mange og store stater ikke kommer og angriber *dem*.

{37} Men skulle de da endelig komme, som det jo hedder sig, ja så anser jeg faktisk Sicilien for at være i en langt bedre position end Peloponnes til at føre krigen til ende i betragtning af, hvor meget bedre udrustet vi er på alle punkter – og vor stat alene for at være den styrke langt overlegen, som de påstår er undervejs mod os, om den så også var dobbelt så stor. Som jeg forstår det, vil de i hvert fald hverken kunne blive ledsaget af heste, ligesom der ikke vil blive stillet nogen til rådighed for dem herovre (bortset måske fra nogle ganske få, fra Egesta), og heller ikke hoplitter i et antal, der kan måle sig med vores, eftersom de jo må være transporteret på skibe (for det er jo noget af en udfordring at tilbagelægge den lange sørejse herover selv for fartøjer uden tung last) – og det øvrige opbud af forsyninger og materiel, der skal skaffes til veje for at binde an med så stor en stat som vores, er bestemt heller ikke småting. [2] Jeg vil faktisk gå så vidt at erklære som min mening, at om de så kom her og med sig havde en anden stat lige så stor som Syrakus, oprettede en base lige ved vore grænser og førte krigen derfra, kan jeg stadig kun vanskeligt se, hvordan de skulle undgå den totale udslættelse; og så meget desto mindre når de befinder sig på et Sicilien, der overalt er fjendtligt territorium (folk vil nemlig stå sammen), i en lejr flikket sammen af små

telte direkte fra skibene og med kun de nødtørftigste forsyninger, uden at kunne bevæge sig ret langt uden for den på grund af vort rytteri. Kort sagt tror jeg ikke engang, de kan få etableret kontrol over territoriet: i dén grad anser jeg vores ressourcer for overlegne.

{38} Men dét er athenerne som sagt udmærket klar over, og jeg er ganske overbevist om, at de ikke vil bringe det, de allerede har, i fare. [2] Nej, det er personer hér, der fabrikkerer scenarier, der ikke findes og heller aldrig kommer til det. Jeg har luret deres hensigter – ikke nu for første gang, men lige fra begyndelsen – og ved, at de om ikke med direkte handling, så i hvert fald med ord som disse eller endnu mere skadelige prøver at sprede panik blandt jer, det brede folk, med det formål selv at få kontrol over staten. [3] Og jeg er faktisk bange for, at deres stadig gentagne forsøg omsider vil lykkes: vi er elendige til enten at træffe modforholdsregler i tide, inden konsekvenserne rammer, eller til at skride ind som reaktion på vores indtryk. Hér har vi grunden til, at vor stat så sjældent har oplevet fred og fordragelighed, og at den har måttet døje med så mange interne konflikter og kampe, oftere mod sig selv end mod ydre fjender – og nogle gange tyranstyre eller lovløst klikevælde. [4] Hvis I bare vil følge min linie, vil jeg bestræbe mig på at forhindre noget sådant i nogensinde at overgå os i vor levetid. Det vil jeg gøre ved at bevæge jer, der udgør det store flertal, til at straffe sådanne komplotmagere, ikke bare for det, de bliver grebet på fersk gerning i (for det er svært at opnå), men også for det de gerne vil, men ikke kan føre ud i livet: man er nemlig nødt på forhånd at træffe modforanstaltninger mod ikke bare ens fjendes handlinger, men også hans hensigter, så sandt som den, der ikke træffer modforholdsregler i tide, bliver ramt af konsekvenserne, inden han kan nå at træffe nogen. Og hvad oligarkerne angår, vil jeg gøre det ved dels at afsløre dem, dels at overvåge dem, og, ja, dels at belære dem. Sådan mener jeg, man bedst kan sætte en stopper for deres skadelige adfærd.

[5] Og så en ting, jeg ofte har undret mig over: hvad *er* det egentlig, I vil, jer unge mænd? Vil I have embedsposter, nu med det samme? Jamen det tillader loven jo ikke! Og den lov er jo ikke indført for at forfordele jer på trods af jeres evner – men fordi I faktisk ikke *har* de evner i jeres alder. Men er det så, fordi I ikke vil nøjes med de samme rettigheder for loven som alle andre? Hvor er det retfærdige i, at folk med samme status som en selv ikke skulle nyde de samme privilegier?

{39} Nu vil nogen indvende, at der hverken er fornuft eller retfærdighed i demokrati, og at det er dem, der har pengene, der også har de bedste forudsætninger for at udøve det optimale styre. Mit svar er, at 'folket'¹⁹ betegner hele nationen; 'oligarki' derimod kun en del, og at mens de rige nok er de bedste til at administrere finanserne, og de intelligente har de bedste forudsætninger for at rådgive, så er det brede flertal bedst til at træffe en afgørelse i de spørgsmål, de hører på bliver drøftet. Alle disse elementer har, både hver for sig og tilsammen, lige lod og del i et demokrati. [2] Et oligarki giver nok det brede flertal dets fulde andel af farerne, men rager mere end sin

---

19. Dēmos.

retmæssige andel af goderne til sig – ja, faktisk vil det berøve andre dem fuldstændig og beholde dem for sig selv. Det er dét, de magtfulde og de unge blandt jer stræber efter at opnå – men den sag er tabt på forhånd i en stor stat.

{40} Af alle verdens tåber er I dog de største! For hvis I selv på dette tidspunkt ikke vil indse, at I forfølger en fejlslagen politik, må I enten være de mest tungnemme af i hvert fald de hellenere, jeg kender til, eller også – hvis I er fuldt bevidste om det og alligevel fremturer – de mest umoralske. Derfor må I, enten I så lærer det udenad eller kommer på bedre tanker, virke for hele statens fælles bedste i den overbevisning, at I på dén måde kan opnå jeres retmæssige andel – og de anstændige elementer blandt jer endda mere endnu – af de privilegier, den brede befolkning nyder. Men hvis det er andet og mere end dét, I er efter, risikerer I at miste det hele. Og lad os så blive fri for den slags ‘efterretninger’: I har at gøre med folk, der er på vagt og ikke har tænkt sig at tolerere sådan noget. [2] Selv hvis athenerne faktisk kommer, skal denne vor stat nok vide at forsvare sig på en måde, der er den værdig. Vi råder trods alt over strateger, der nok skal sørge for dét. Og hvis der nu, som jeg tror, ikke er et gran sandhed i alt dette, vil vor stat ikke i panik over jeres ‘efterretninger’ lade sig kyse til at udpege jer til herskere og således underlægge sig et selvpåført slaveri: den skal nok ganske uden jeres hjælp danne sig et indtryk og komme til den afgørelse, at ord fra jer vejer lige så tungt som handlinger; den vil ikke lade sig besnakke til at opgive den frihed, den nyder, men gøre alt for at bevare den gennem konkrete modforholdsregler mod at lade jer have frit spil.”

{41} Omtrent sådan sagde Athenagoras. En af strategerne rejste sig nu og afskar yderligere talere fra at komme til, idet han selv gav udtryk for følgende syn på det aktuelle emne:

“[2] Den slags personangreb vidner det ikke just om sund fornuft at udveksle med hinanden, eller for den sags skyld at sidde som tilhører og labbe i sig. Fremgangsmåden bør, i lyset af de indløbende efterretninger, snarere være at se på, hvordan vi både som enkeltpersoner og staten som helhed bedst kan forberede forsvaret mod angriberne. [3] Og skulle det så faktisk vise sig, at der slet ikke bliver brug for det, er det vel ingen skade til, at det fælles rum bliver rigt besat med heste, våben og al den anden pragt, som krigen finder fryd i ([4] ansvaret for og inspektionen af dén side af sagen kan I overlade til os strateger) – og heller ikke at der bliver sendt delegationer rundt til de andre stater med henblik både på rekognoscering, og hvad der ellers kan vise sig formålstjenligt. Noget af dette har vi allerede arrangeret, og vi skal også nok forelægge jer alt, hvad vi måtte opfange.”

Efter disse få ord fra strategen hævedes forsamlingen, og syrakusanerne gik hver til sit.

{42} Både athenerne selv og alle deres allierede var på dette tidspunkt alle nået til Kerkyra. Og som det første foretog strategerne nu en inspektion af tropperne og en organisering af anker- og lejrpladser, og de inddelte styrkerne i tre, som de fordelte blandt sig ved lodtrækning, én til hver. Dette blev gjort dels for at undgå, at de ved at sejle i én samlet flåde skulle få vanskeligheder med at skaffe vand, havnepladser og forsyninger på landingsstederne; dels for ved tildelingen af en strateg til hver enhed generelt at opnå bedre disciplinerede tropper og således lette kommandoføringen over dem. [2] Dernæst sendte de tre skibe i forvejen til Italien såvel som Sicilien for at skaffe sig oplysninger om, hvilke af staterne dér der ville tage imod dem. Deres instrukser lød endvidere på at vende tilbage og møde hovedstyrken undervejs, så man kunne være informeret om forholdene, før man lagde ind et sted.

{43} Derefter løb athenerne ud fra Kerkyra og begyndte overfarten til Sicilien med hele denne ekspeditionsstyrke, der på daværende tidspunkt havde nået følgende omfang: i alt 134 trierer og to rhodiske *pentēkontēroi* (heraf var de 100 attiske, hvoraf igen 60 hurtigtsejlende, mens resten var troppetransportskibe; den øvrige flåde udgjordes af kontingenter fra Chios og de andre allierede); et samlet antal hoplitter på 5.100 (af hvilke de 1.500 af athenernes egne rækker, trukket fra udskrivningslisten, hvoraf igen 600 *thētes* gjorde tjeneste som marinesoldater ombord på skibene, mens de øvrige deltagere var allierede, dels undersætter, dels 500 argeiere og mantineere og 250 lejesoldater); i alt 480 bueskytter (hvoraf de 80 var kretere) og 700 rhodiske slyngekastere; 120 af den megareiske eksilgruppe, der gjorde tjeneste som letbevæbnede, og ét enkelt hestetransportskib, som transporterede 30 ryttere.

{44} Dette var omfanget af den første ekspeditionsstyrke som kampenhed, og den blev ledsaget af 30 fragtskibe, der transporterede forsyningerne og også havde bagere, murere, bygmestre med ombord samt alt værktøjet til belejringsværkerne, foruden 100 mindre fartøjer, rekvireret til at ledsage transportflåden. Derudover havde en flotille af forskellige fragtskibe og mindre fartøjer af egen drift valgt at slutte sig til ekspeditionen med det formål at drive handel. Hele dette blandede opbud stak nu ud fra Kerkyra og begav sig i samlet flok ud på overfarten over Det ioniske Hav. [2] Og da hele ekspeditionsstyrken havde nået land ved Kap Iapygia, ved Taras, og hvor hver især ellers havde held til at finde et egnet sted, stod de videre ned langs Italiens kyst, hvorunder nogle stater ikke ville give dem adgang til deres markeder eller byer, men lod dem få vand og en ankerplads – Taras og Lokroi nægtede dem dog selv dét – indtil de nåede Rhegion

på den yderste spids af Italien, og på dette sted samledes de efterhånden allesammen. [3] De indrettede nu, da de ikke blev givet adgang til byen, en lejr udenfor, på Artemis-helligdommen, hvor et marked blev stillet til rådighed for dem, og holdt derpå hvil efter at have trukket skibene op på stranden. De åbnede forhandlinger med rheginerne og henstillede indtrængende til dem som chalkideere at bistå andre chalkideere, nemlig leontinerne. De svarede imidlertid, at de ønskede at forblive neutrale og ville handle i overensstemmelse med den politik, som de øvrige italiensgrækere måtte bestemme sig for. [4] Athenerne gav sig nu til at overveje, hvordan de bedst kunne udnytte forholdene på Sicilien til deres fordel, og samtidig ventede de på, at de skibe, de havde sendt i forvejen, skulle vende tilbage fra Egesta: de ville gerne vide, om de penge, som udsendingene havde talt om i Athen, faktisk forefandttes.

{45} I mellemtiden indløb der nu hele tiden tydelige efterretninger til Syrakus fra alle sider, ikke mindst fra deres egne spejdere, om at skibene lå ved Rhegion. Under indtryk af dette gik de nu for alvor i gang med deres forberedelser til invasionen og nærrede ikke længere nogen tvivl. De sendte folk ud til sikelerne – nogle steder garnisonsstyrker, til andre diplomater – og posterede vagtmandskaber i forter rundt omkring i landdistrikterne, og i selve byen foretog de inspektioner af våben og heste for at vurdere deres tilstand, ligesom de generelt gik i gang med hurtigst muligt at organisere alting med henblik på en krig, der var så godt som over dem.

{46} De tre skibe, der var blevet sendt i forvejen, vendte nu tilbage fra Egesta og sluttede sig til den athenske hovedstyrke ved Rhegion. De kunne meddele, at hovedparten af de pengesummer, de var blevet stillet i udsigt, ikke fandtes: der var reelt ikke mere end 30 talenter. [2] Strategerne henfaldt omgående i modløshed, fordi de straks fra begyndelsen var blevet ramt af dette tilbageslag i tilgift til, at rheginerne havde nægtet at deltage i ekspeditionen: det var dem, athenerne havde indledt deres overtalelseskampagne med, og som man også kunne have rimelige forventninger til i betragtning af både deres slægtskab med leontinerne og deres altid venskabelige forhold til Athen. For Nikias var denne affære med Egesta netop, hvad man kunne forvente, men for de to andre var det decideret ubegribeligt. [3] Da den athenske delegation første gang kom til dem for at tage de omtalte pengemidler nærmere i øjesyn, havde egestaierne iscenesat noget i retning af følgende fremgangsmåde. De førte athenerne til Aphrodite-helligdommen i Eryx og fremviste de offergaver, der var udstillet dér – skåle, vinkander, røgelseskar og en hel del andet tempeludstyr, som var af sølv og derfor gav

et visuelt imponerende indtryk af, hvad der i realiteten var temmelig knappe pengereserver. De holdt også middagsselskaber i privat regi for trierebesætningerne efter først både at have indsamlet alt, hvad der fandtes af guld- og sølvbægre i Egesta selv, og også lånt fra andre stater i nærheden – fönikiske såvel som hellenske – som værterne ved de forskellige arrangementer så lod bære ind som deres egne. [4] Alle brugte mere eller mindre de samme rekvisitter og gjorde allevegne et stort nummer ud af det, og det gjorde umådeligt indtryk på athenerne fra triererne, som efter hjemkomsten til Athen udbredte sig til højre og venstre om de vældige rigdomme, de havde set. [5] Da det nu slap ud, at de lovede penge slet ikke fandtes i Egesta, pådrog disse mænd, der ikke alene selv var blevet ført bag lyset, men siden havde fået de andre overtalt, sig en stor del af skylden i soldaternes øjne. Strategerne, derimod, afholdt i lyset af den aktuelle situation et krigsråd.

{47} Her var Nikias nu af den opfattelse, at man burde sejle mod Selinus med den fulde styrke, hvilket jo netop var det primære formål med deres mission. Såfremt Egesta så kunne tilvejebringe tilstrækkelige midler til at finansiere hele ekspeditionsstyrken, kunne man fortsætte drøftelserne på dét grundlag; hvis ikke, skulle de afkræve egestaierne forplejning til 60 skibe – præcis det antal, de havde bedt om – og opholde sig dér, indtil de fik bragt en forsoning i stand med Selinus, enten det så var med magt eller ved overenskomst. Med den i hus skulle de så stå ned langs kysten, forbi de øvrige stater, for både at demonstrere staten Athens magt og tydeliggøre dens velvilje over for venner og allierede, og derpå sætte kursen hjemad mod Athen (medmindre der meget snart viste sig en uforudset mulighed til enten at hjælpe Leontinoi eller bringe en af de andre stater over på Athens side): i hvert fald skulle man ikke bringe Athen i fare ved at bortødsle dets egne ressourcer.

{48} Alkibiades indvendte heroverfor, at man ikke skulle vende hjem i vanære og med uforrettet sag efter først at være sejlet ud med så omfattende styrker. Derimod burde man åbne forhandlinger med de andre stater, Selinus og Syrakus undtaget, og også bearbejde nogle af sikelerne til at løsrive sig fra Syrakus og etablere venskabelige forbindelser med andre, så de ville levere proviant og tropper. Først og fremmest burde man imidlertid forsøge at overtale Messene, som lå ved den mest trafikerede sejlroute over strædet og indfaldsvejen til Sicilien og ville udgøre den optimale havn og observationspost for ekspeditionsstyrken. Og når man så havde vundet de pågældende stater over på Athens side og var kommet til klarhed over, hvem der ville kæmpe på hvis side,

så – og ikke før – skulle de omsider angribe Syrakus og Selinus – medmindre, selvfølgelig, Selinus nåede til en overenskomst med Egesta, og Syrakus tillod en athensk gene-
tablering af Leontinoi.

{49} Lamachos erklærede, at man burde sejle direkte mod Syrakus og hurtigst muligt indlede kamphandlinger i nærheden af byen, mens syrakusanerne endnu var uforberedte og mest panikslagne. [2] Enhver hær virker nemlig allermost skrækindjagende lige i begyndelsen, sagde han: hvis den derimod nøler med sin tilsynekomst, vil mennesker typisk fatte nyt mod og ligefrem få foragt for den, selv hvis den så faktisk *kommer* til syne. Hvis de derimod faldt uventet over syrakusanerne, mens disse endnu befandt sig i en tilstand af frygtsom afventen, ville de have størst chance for at få overtaget og på alle punkter slå syrakusanerne med rædsel: både ved synet af athenerne (for de ville aldrig se så talrige ud som her første gang), ved deres bange anelser om konsekvenserne, og først og fremmest ved den overhængende fare fra selve slaget. [3] Ydermere kunne det forventes, at mange af syrakusanerne ville blive afskåret fra byen ude på markerne, eftersom de jo ikke troede på, at invasionen kom. Deres evakueringsforsøg ville så resultere i, at den athenske ekspeditionsstyrke ikke ville komme til at mangle forsyninger, hvis den slog lejr foran byen i en position, hvorfra den kunne kontrollere området. Med denne strategi ville de andre sikelioter desuden være mere tilbøjelige til straks fra starten at undlade at alliere sig med Syrakus og i stedet slutte sig til Athen, frem for at trække tiden ud, mens de holdt øje med, hvilken side der fik overtaget. Endvidere, sagde Lamachos, burde de trække sig tilbage til Megara, som lå ubeboet hen, og etablere en flådebase og observationspost, der ikke lå langt fra Syrakus, hverken ad sø- eller landvejen.

{50} Det var således Lamachos' mening, men han gav ikke desto mindre sin tilslutning til Alkibiades' forslag. Som det næste satte Alkibiades ombord på sit eget skib over til Messene og åbnede forhandlinger om en mulig alliance med dem. Da han imidlertid ikke havde held til at overtale dem, men fik det svar, at messenerne ikke ville give dem adgang til selve byen, men dog stille et marked til rådighed uden for murene, sejlede han tilbage til Rhegion. [2] Strategerne bemandede omgående 60 skibe, udvalgt på tværs af den samlede flådestyrke,²⁰ og lod forsyninger bringe ombord, og stod med denne eskadre ned langs kysten til Naxos. Resten af ekspeditionsstyrken efterlod de ved

---

20. Dvs. tilsyneladende ikke lige mange fra de tre kontingenter, de havde inddelt korpset i.

Rhegion under kommando af en af dem. [3] Naxos gav dem adgang til byen, hvorpå de sejlede videre langs kysten til Katane, som ikke ville give dem adgang (eftersom en gruppe mænd i byen støttede Syrakus' sag), og de fortsatte derfor til Terias-floden, hvor de bivouakerede. Næste dag sejlede videre mod Syrakus med hovedstyrken deployeret i linieformation: [4] ti af skibene havde de sendt i forvejen med ordre til at løbe ind i den Store Havn og rekognoscere, om der var trukket flådefartøjer i søen, og endvidere til at sejle tæt ind under land og fra skibene lade den proklamation udråbe, at atterne var kommet for at genindsætte leontinerne i deres fædreland i overensstemmelse med deres eksisterende alliance og slægtskab, og at de leontinere, der måtte befinde sig i Syrakus, således trygt kunne forlade byen og slutte sig til atterne som deres venner og velgørere. [5] Da proklamationen var fremsat, og de havde foretaget en rekognoscering af såvel selve byen som havneanlæggene og det omgivende terræn, som ville komme til at udgøre deres operationsbase under krigen, satte de kursen tilbage mod Katane igen.

{51} Kataneerne afholdt nu en folkeforsamling, hvorunder de ikke ville give den atheniske ekspeditionsstyrke adgang til byen, men opfordrede strategerne til at komme indenfor og fremføre deres ærinde, hvis de havde noget at sige. Og mens Alkibiades nu stod dér og talte, og folkene i byen havde deres fulde opmærksomhed rettet mod folkeforsamlingen, brød soldaterne uset igennem en lille udfaldsport, der var dårligt tilmuret; de trængte indenfor i byen og videre ind på torvet. [2] De kataneere, der nærrede pro-syrakusanske sympatier, blev rædselsslagne over at se hæren indenfor i byen og listede sig omgående væk. De var dog relativt få: resten stemte for en alliance med Athen, og de opfordrede atterne til at hente resten af deres styrke derover fra Rhegion. Derpå sejlede atterne til Rhegion og stod ud derfra – denne gang med hele styrken – mod Katane, og efter ankomsten dér gik de i gang med at anlægge deres lejr.

{52} Der indløb nu efterretninger til dem både fra Kamarina om, at den muligvis ville gå over på Athens side, hvis de kom derhen, og også om at syrakusanerne var ved at bemane deres flåde. De satte derfor over med deres samlede styrker og sejlede først langs kysten mod Syrakus, men da de ikke fandt nogen flåde i færd med at blive bemandet, fortsatte de med kurs mod Kamarina, hvor de lagde ind på stranden og sendte en herold i land. Kamarineerne ville imidlertid ikke give dem adgang med henvisning til, at de under ed havde forpligtet sig til ikke at modtage mere end ét athenisk skib ad gangen – medmindre de selv havde indkaldt flere. [2] Atterne

sejlede derfor bort igen med uforrettet sag. De foretog en landgang et sted på syrakusansk territorium og gik i gang med at plyndre, men da det syrakusanske rytteri rykkede ud til forsvar og fik dræbt nogle af de letbevæbnede, der havde spredt sig ud over området, vendte de tilbage til Katane igen.

{53} Dér fandt de statskibet *Salamina*, som var kommet fra Athen med instrukser om at beordre Alkibiades tilbage til Athen for at forsvare sig mod de anklager, staten havde rejst mod ham. Denne ordre omfattede også visse andre mænd blandt soldaterne, som var blevet angivet sammen med Alkibiades – nogle for at have profaneret mysterierne, andre i forbindelse med hermerne. [2] Efter ekspeditionsstyrkens afsejling fortsatte athenerne nemlig deres efterforskning af affærene med mysterierne og hærværket mod hermerne med præcis lige så stor nidkærhed som før, og da de ikke gik angiverne efter i sømmene, men i deres mistænksomhed tog enhver anklage for gode varer, lod de nogle helt igennem respektable borgere arrestere og kaste i fængsel på vidnesbyrd fra rakkerpak: som de så det, vejede det hensyn tungere at få sagen opklaret med alle til rådighed stående midler,²¹ end at lade en eneste anklaget person, hvor respektabel han så end måtte forekomme, slippe for undersøgelse bare på grund af angiverens usselhed. [3] Det brede folk i Athen er nemlig bekendt med den overleverede version af tyranniet under Peisistratos og hans sønner – at det voksede sig undertrykkende i den sene fase, og at det ydermere ikke blev omstyrtet af athenerne selv og Harmodios, men af spartanerne – og befandt sig derfor i en tilstand af permanent opskræmthed og betragtede alting med mistænksomhed.

{54} Harmodios og Aristogeitons desperate attentat blev rent faktisk ført ud i livet som et tilfældigt resultat af en erotisk affære, som jeg nu vil gennemgå relativt fyldigt for at demonstrere, at andre versioner, endda athenernes egen, giver en håbløst unøjagtig redegørelse for deres tyranner såvel som for, hvad der egentlig skete her. [2] Da nemlig Peisistratos døde i en høj alder, mens han endnu var i besiddelse af tyrannmagten, var det ikke Hipparchos – sådan som de fleste ellers tror – men den ældste søn Hippias, der, der overtog embedet. På det tidspunkt var Harmodios i sin ungdoms vår og feteret for sin skønhed, mens Aristogeiton var en almindelig athener fra de mellemste samfundsklasser, der som hans elsker gjorde fordring på ham. [3]

---

21. Det lidt dobbeltbundne ord brugt her er verbet *basanizein*, der betyder 'teste, efterprøve' – men også 'forhøre under tortur', hvilket man rutinemæssigt underkastede slaver i athensk retspraksis.

Harmodios blev lagt an på af Hipparchos, Peisistratos' søn, men afviste hans tilnærmelser og klagede over ham til Aristogeiton. Seksuelt betaget som han var, pinte det ham, og da han blev bange for, at Hipparchos skulle udnytte sin position til at få fat i Harmodios med magt, gik han straks i gang med at udtænke et komplot med henblik på at omstyrte tyranniet, så godt hans sociale status nu tillod det. [4] I mellemtiden ønskede Hipparchos – som nok en gang havde lagt an på Harmodios, med lige så lidt succes som før – ikke at ty til vold, men pønsede i stedet på en eller anden ikke-indlysende måde at trække Aristogeiton gennem sølet på, uden at afsløre det egentlige motiv.

[5] I almindelighed havde disse tyranner da heller ikke været repressive i deres embedsudøvelse over for den brede befolkning, men udøvede deres autoritet på en måde, der ikke vakte anstød; og i forhold til andre tyranner lagde de i meget lang tid stor vægt på anstændighed og intelligens. De opkrævede kun en tyvendedel af atternes indkomst, og for dette provenu udstyrede de deres by med megen pragt, førte deres krige til ende og bragte ofre i helligdommene. [6] For øvrigt kunne staten frit benytte det allerede eksisterende lovkorpus²² uden indblanding, undtagen for så vidt som de altid sørgede for, at én af dem selv beklædte et af archontembederne. Blandt dem, der beklædte det årlige archontembede, er Peisistratos, søn af den Hippias, der etablerede tyranniet, og opkaldt efter sin bedstefar, der som archont indviede alteret til de tolv guder på Athens torv og det til Apollon i den pythiske helligdom. [7] Da det athenske folk senere udbyggede alteret på torvet og gjorde det længere, blev indskriften dækket til; men den i den pythiske helligdom kan tydeligt læses endnu i dag, selvom bogstaverne er udviskede. Der står:

Dette har Hippias' søn Peisistratos rejst på Apollon
Pythios' hellige grund
: mindet om hans archontat.

---

22. Nemlig Solons love fra 594 f.Kr.

{55} At det var Hippias, der som den ældste søn beklædte embedet, står jeg fast på: dels har jeg på basis af mundtlig information en mere præcis viden om dette end andre, dels kan man slutte sig til det fra følgende forhold. Hippias er nemlig åbenlyst den eneste af de legitime brødre, der fik børn, som det fremgår af både det omtalte alter og den stele, der står på Akropolis til minde om tyrannernes overgreb: på den står der ikke indskrevet en eneste søn af hverken Thessalos eller Hipparchos, men fem af Hippias, som han fik med Myrrhine, en datter af Kallias, Hyperochides' søn – og man må vel forvente, at den ældste søn ville være den første til at gifte sig. [2] På den samme stele står han endvidere indskrevet som den første efter sin far, hvilket heller ikke netop kommer uventet, eftersom han var den næste i alder efter faren og tog over som tyrann efter ham. [3] Og i øvrigt kunne Hippias for mig at se næppe uden vanskeligheder og fra det ene øjeblik til det andet have fået tyrannstyret under sin kontrol, hvis Hipparchos var blevet snigmyrdet under sin embedsudøvelse, og han så havde forsøgt at lade sig indsætte endnu samme dag. Tværtimod: det var på grund af hans i forvejen etablerede vane med dels at intimidere borgerne, dels at holde stram disciplin blandt sine lejede livvagter, at han med en stor sikkerhedsmargin fik kontrol over situationen; og tilsvarende udviste han intet af den rådvildhed, man kunne forvente af en yngre bror i en situation, hvor han ville have været uvant med kontinuerlig magtudøvelse. [4] Men da Hipparchos' navn først var blevet kendt på grund af hans ulykkelige endeligt, blev det hans lod oven i købet at få et rygte for tyranni klæbet på sig for eftertiden.

{56} Men altså: da Harmodios havde afvist hans tilnærmelser, iværksatte Hipparchos sin plan om at trække ham gennem sølet. Han og hans folk inviterede Harmodios' yngre, ugifte søster til at komme og deltage som en af kurvæbererne i en eller anden ceremoniel procession, men sendte hende så væk igen med den bemærkning, at hun aldrig havde været inviteret til at begynde med, "da hun var uværdig til æren".²³ [2] Harmodios tog sig det meget nær, og det samme gjorde Aristogeiton, som for hans skyld hidsede sig endnu mere op. Alle andre forberedelser til selve attentatet havde de fået truffet med deres medangribere, og de afventede nu den store Panathenæerfest, den eneste dag, hvor de borgere, der skulle deltage i processionen, kunne samle sig

---

23. Det var kun unge, ugifte piger af det bedre borgerskab, der kunne være kanephoroi (kurvæberere) i religiøse optog, hvor de bar offergave til Athene i kurve på hovedet (som f.eks. karyatiderne på Erechtheion-templet fremstilles). Da slægtskabet næppe kunne beklækkes, må Hipparchos med andre ord have insinueret, at den unge pige ikke var jomfru, hvad der var en ekstremt grov fornærmelse.

under våben uden at vække mistanke.²⁴ Planen var, at de to skulle sætte det første stød ind, og de andre i processionen øjeblikkelig derefter tage kampen op med livvagterne. [3] Af sikkerhedshensyn havde de holdt antallet af sammensvorne ret småt; de håbede, at hvis selv ganske få vovede at udføre attentatet, ville også mænd uden forudgående kendskab til det spontant slutte sig til deres egen frihedskamp, og så meget mere som de jo var bevæbnede.

{57} Festdagen var kommet, og Hippias befandt sig uden for byen i det område, der kaldes Kerameikos, sammen med sine livvagter og var optaget af at arrangere, i hvilken rækkefølge de forskellige grupper skulle sendes afsted i processionen. Harmodios og Aristogeiton, der forud havde bevæbnet sig med sværd,²⁵ var på vej hen for at skride til handling. [2] Da de nu fik øje på en af deres egne medsammensvorne, der stod fordybet i venskabelig samtale med Hippias – som det var let for alle og enhver let at få adgang til – blev de bange og mente, at de måtte være blevet afsløret og ville blive arresteret hvad øjeblik, det skulle være. [3] Forinden ville de derfor om muligt få hævnnet sig på den mand, der var skyld i deres lidelser, og for hvis skyld de havde risikeret så meget; de stormede ind gennem byporten, som de gik og stod. De stødte på Hipparchos ved den helligdom, man kalder Leokoreion, og faldt med det samme og fuldstændig planløst over ham, og i det blinde raseri, man kunne forvente af en såret elsker i det ene tilfælde og af en ydmyget mand i det andet, dræbte de ham med sværdstik efter sværdstik. [4] Den ene af dem – Aristogeiton – undslap nu i første omgang livvagterne igennem den hob, der stimlede sammen, men blev senere pågrebet og ikke just blidt behandlet. Harmodios, derimod, blev dræbt på stedet.

{58} Da drabet blev rapporteret til Hippias ude i Kerameikos, satte han sig øjeblikkelig i bevægelse – dog ikke mod åstedet, men direkte hen mod processionsdeltagerne med hoplitbevæbning, inden de kunne nå at opfatte noget, lidt på afstand som de var. Med ansigtet lagt i folder, der intet røbede af, hvad der havde ramt ham, pegede han på et sted og beordrede hoplitterne til at efterlade deres våben og gå derop. [2] De begav sig så derop i den tro, at han ville sige et eller andet til dem; og Hippias, som forinden

---

24. Panathenaierfesten fejredes for Athene, Athens skytsgudinde, og hvert fjerde år ('den store') var fejringerne særligt omfattende.

25. Græske sværd var relativt korte, og efter en populær athensk drikkevise at dømme, havde de to skjult dem i blomster beregnet til processionen: "I en myrtegren vil jeg bære mit sværd | ligesom Harmodios og Aristogeiton" (PMG 893-97).

havde givet sine livvagter besked på at indsamle deres våben, udpegede så på stedet de mænd, han regnede for medskyldige, samt enhver, der blev fundet et sværd på (normalt gik man nemlig kun med spyd og skjold i processionen).²⁶

{59} På denne måde var det erotiske kvaler, der gav anledning til Harmodios og Aristogeitons attentat, og et øjeblik panik til deres hovedløse dumdristighed. [2] Konsekvensen for athenerne var mere restriktivt tyranstyre derefter, og Hippias, der i stigende grad levede i en tilstand af konstant frygt, lod mange af borgerne henrette og holdt samtidig blikket rettet udenlands for at et muligt sikkert tilflugtssted for ham nogetsteds i tilfælde af et omslag i hans situation. [3] Således bortgiftede han efter denne hændelse sin datter Archedike til Aiantides, en søn af Hippoklos, tyrann af Lampsakos – han, en athener, til en lampsakener!²⁷ Men han havde fået en fornemmelse af, at Hippoklos nød stor indflydelse hos kong Dareios. Archedikes gravmæle ligger i Lampsakos og bærer følgende indskrift:

Hippias, ypperst af alle sin samtids mænd her i Hellas
fostred' Archedike: hun hviler her under muld.
Var hun end datter, søster, viv og mor til tyranner,
til hovmodig færd vendte hun aldrig sit sind.

[4] Hippias herskede endnu tre år som tyrann over athenerne, men i det fjerde blev han styrtet af spartanerne og eksil-alkmeoniderne og drog derefter under frit lejde til Sigeion og videre til Aiantides i Lampsakos. Derfra nåede han til kong Dareios' hof, hvorfra han 20 år senere – på det tidspunkt en gammel mand – vendte tilbage til Marathon sammen med den mediske invasionsstyrke.

{60} Det athenske folks tanker kredsede stadig om disse forhold, idet de genkaldte sig alt, hvad de kendte til dem fra den overleverede version. På denne tid optrådte de derfor med strenghed og mistænksomhed mod dem, der var anklaget i mysterieaf-

---

26. Et sværd, oven i købet skjult (velsagtens under armhulen: Platon Gorgias 469d), ville derfor være overordentligt mistænkeligt i sig selv.

27. Lampsakos var en mindre bystat på østsiden af Hellesponten. Den var oftest domineret af stærkere omgivende magter og blev således en af Athens vasalstater efter Perserkrigene. Thukydids åbenlyse foragt over for en sådan mesalliance er tydelig.

færen, og det forekom dem, at det hele var blevet udført som led i en sammensværgelse, der sigtede mod indførelse af oligarki eller ligefrem tyranni. [2] På grund af denne oppiskede stemning blandt folket sad en hel del indflydelsesrige mænd allerede i fængslet, og nogen ende på det var ikke i syne: tværtimod hengav folk sig for hver dag mere og mere til vildskab og et stadigt voksende antal anholdelser. På dette tidspunkt blev en af de fængslede mænd, en af de hovedmistænkte, overtalt af en af sine medfanger til at indgive en angivelse, enten den så faktisk var sand eller ej, skal jeg ikke kunne sige: meningene er delte, og ingen, hverken dengang eller siden, har kunnet udtale sig med sikkerhed om gerningsmændene. [3] Under alle omstændigheder fik denne medfange ham overtalt ved at sige, at han – selv hvis han ikke ligefrem havde *begået* hærværket – i hvert fald burde opnå immunitet og på den måde både frelse sig selv og befri staten for den atmosfære af mistanke, der rugede over den: hans overlevelse ville jo dog være bedre sikret, hvis han tilstod mod en garanti om immunitet, end hvis han nægtede sig skyldig og stod over for en retssag. [4] Han angav altså både sig selv og andre som implicerede i affæren med hermerne. Det athenske folk havde igennem længere haft svært ved udsigten til ikke at få at vide, hvem der stod bag komplottet mod dem alle, og blev nu så henrykte over at få (som de troede) sikker viden, at de omgående løslod angiveren og de af hans medfanger, som han ikke havde anklaget. De af dem, derimod, som han havde rettet beskyldninger mod, indledte de en retslig undersøgelse af og lod nogen henrette – alle dem, de kunne pågribe – mens de dødsdømte dem, der havde haft held til at undvige, og udlovede en dusør til enhver, der dræbte dem. [5] Under alt dette var det ikke så ligetil at afgøre, om de dømte var blevet ofre for justitsmord, men der er til gengæld ingen tvivl om, at det i den øjeblikkelige situation var til stor gavn for den øvrige stat.

{61} Hvad nu Alkibiades angår, så blev agitationen imod ham konstant opretholdt af de af hans personlige fjender, der også havde angrebet ham inden afsejlingen, og athenerne betragtede sagen med stor strengthed. Og da de mente, at de havde fået det fulde overblik over det med hermerne, blev de mere overbevist end nogensinde om, at mysterieaffæren, som han jo stod anklaget i, havde samme formål og var et led i sammensværgelsen mod demokratiet, og at han også var hovedmanden bag dette. [2] Faktisk traf det sig netop sådan, at en mindre spartansk militærstyrke netop da, under al den tumult, disse forhold afstedkom, var nået så langt som til Isthmen på en eller anden mission med relation til boioterne. Den almindelige mening var derfor, at den

befandt sig der efter forudgående aftale og som resultat af underhandling med Alkibiades, ikke af hensyn til boioterne; og hvis athenerne derfor ikke i tide havde nået at foretage deres arrestationer på basis af angivelserne, ville staten naturligvis være blevet forrådt: de tilbragte ligefrem en hel nat i det fri og under våben i Theseus-helligdommen inde i byen. [3] På samme tid kom Alkibiades' gæstevener i Argos under mistanke for at konspirere mod det demokratiske styre dér, og som reaktion udleverede athenerne de argeiske gidsler, der var interneret på øerne, til folket i Argos at tage sig af.²⁸

[4] Mistanken havde nu fra alle sider samlet sig om Alkibiades' person, og athenerne ønskede derfor at hente ham hjem til domfældelse og henrettelse og sendte statskibet *Salaminia* afsted til Sicilien efter ham og andre, der var blevet udpeget af angiverne. [5] Instruksen lød på at give ham besked på at følge med det hjem til Athen for at stå til regnskab, men ikke at arrester ham: man var både forsigtig med ikke at forårsage uro, der kunne påvirke tropperne på Sicilien – såvel Athens egne som fjendens – og ikke mindst ønskede man, at kontingenterne fra Mantinea og Argos forblev på stedet, og mente, at det kunne tilskrives Alkibiades' overtalelse, at de deltog i Athens ekspedition. [6] Alkibiades og hans medanklagede afsejlede så fra Sicilien ombord på hans eget skib i konvoj med *Salaminia* med Athen som den angivelige destination. Da de nåede til Thurioi, fulgte de imidlertid ikke med længere: de var blevet bange for at sejle hjem og stå over for en retssag i en så perfid atmosfære og forlod derfor skibet og forsvandt. [7] *Salaminiens* besætning søgte en tid lang efter Alkibiades og hans følge, men da de ingen steder var at finde, sejlede de til sidst bort igen. Alkibiades, der fra nu af i praksis var eksileret,²⁹ satte kort tid efter fra Thurioi over til Peloponnes ombord på et handelsfartøj, og athenerne dømte både ham og de andre med ham til døden in absentia.

{62} Derefter inddelte de tilbageværende strateger på Sicilien styrkerne i to dele, som de hver fik en af ved lodtrækning, og gik med deres samlede styrker under sejl mod Selinous og Egesta: formålet var dels at finde ud af, om egestaierne ville udbetale pengene, dels at komme til klarhed over forholdene i Selinous og dens uoverensstemmelse med Egesta. [2] De stod ned langs kysten med den del af Sicilien, der vender ud

---

28. 5.84.1.

29. De facto; de jure var han det først efter *Salaminiens* tilbagekomst.

mod det tyrrenske hav, om bagbord og gik ind til Himera, der er den eneste hellenske stat i denne del af Sicilien. Men da de ikke blev givet adgang, sejlede de videre igen. [3] På vejen erobrede de Hykkara, der ganske vist var en sikanisk bosættelse, men også en fjende af Egesta, og som lå helt ud til kysten. De gennemførte en *andrapodismos* og overgav byen til Egesta (hvorfra en rytterenhed havde indfundet sig), og selv marcherede de tilbage til fods gennem sikelisk territorium, indtil de nåede Katane, mens skibene sejlede videre rundt med de indfangne slaver ombord. [4] Nikias var allerede sejlet direkte fra Hykkara videre mod Egesta, hvor han blandt sine andre affærer indkasserede de 30 talenter, og sluttede sig derpå til hovedstyrken igen. Athenerne solgte så de indfangne slaver, hvilket indbragte yderligere 120 talenter. [5] De sendte dernæst bud rundt til deres allierede blandt sikelerne og opfordrede dem til at sende tropper, og med halvdelen af deres egne styrker rykkede de mod Hybla, en fjendtlig stat på Gelas territorium, uden at det dog lykkedes at indtage den. Og sommeren gik til ende.

{63} I løbet af den følgende vinter gik athenerne i gang med forberedelserne til angrebet på Syrakus, og syrakusanerne forberedte sig tilsvarende på at gå i offensiven. [2] For da athenerne ikke – sådan som de havde frygtet og forventet – havde sat et angreb ind med det samme, vendte deres selvtillid mere og mere tilbage for hver dag, der gik. Og nu hvor athenerne helt åbenlyst var sejlet om på den modsatte side af Sicilien, på stor afstand af dem selv, og var nået helt til Hybla, hvor deres forsøg på at erobre den med magt var slået fejl, begyndte syrakusanerne i endnu højere grad at få foragt for dem: de krævede (sådan som den brede hob gerne gør, når den finder sin selvtillid), at strategerne skulle føre dem mod Katane, når nu fjenden åbenbart ikke ville rykke imod *dem*. [3] Samtidig red beredne syrakusanske spejdere hele tiden tæt ind på den athenske hær og råbte forskellige hånlige bemærkninger efter dem; særligt populært var spørgsmålet, om athenerne mon ikke snarere skulle være kommet for selv at bosætte sig udenlands sammen med syrakusanerne end for at genindsætte leontinerne i deres hjemland.

{64} De athenske strateger var opmærksomme på disse forhold og ønskede at lokke de samlede syrakusanske styrker så langt væk fra byen som muligt; i den mellemliggende tid ville de selv i ly af natten sejle nærmere langs kysten og etablere en lejrplads på et egnet sted uden at blive forstyrret: de var på det rene med, at dette ville være ulige vanskeligere at klare, hvis de skulle foretage en landsætning fra skibene over for

velforberedte forsvarere eller rykke frem over land og så blive opdaget, for eftersom de ikke selv havde nogen ryttere til rådighed, ville det talrige syrakusanske rytteri kunne anrette stor skade på deres letbevæbnede tropper og trænpersonel – mens de på denne måde kunne etablere en base under omstændigheder, som ville forhindre rytteriet i at skade dem i nævneværdigt omfang. Nogle eksilsyrakusanere, der fulgte med dem, anviste dem til stadighed området ved Zeus Olympios-helligdommen, som de da også endte med at besætte.

For at nå disse mål udtænkte strategerne altså følgende list. [2] De sendte en mand afsted, der var loyal over for dem, men som af de syrakusanske strateger blev anset som lige så pålidelig. Denne mand var kataneer og sagde, at han kom fra nogle mænd i Katane, som de kendte navnene på og vidste var blandt de få tiloversblevne sympatisører med deres sag i byen. [3] Han fortalte, at athenerne opholdt sig inde i byen om natten, væk fra våbenpladsen,³⁰ og hvis syrakusanerne ønskede det, kunne de ved daggry på en nærmere aftalt dag marchere mod den athenske hær med deres samlede styrker: de selv ville så lukke porten for athenerne inde i byen og sætte ild til skibene, og syrakusanerne kunne med lethed sætte et angreb ind mod palisadeværket og fange hele den athenske hær. Der var mange kataneere, der gerne ville deltage i denne aktion og havde gjort alting klar, og det var fra dem, han nu kom.

{65} De syrakusanske strateger, som helt generelt følte sig sikre på sig selv og sågar – selv uden denne tilskyndelse – barslede med planer om at marchere imod Katane, stolede så meget desto mere ukritisk på denne personage: de aftalte med det samme en dag, hvor de ville indfinde sig, og sendte ham derpå væk igen. På dette tidspunkt havde både selinuntierne og andre af Syrakus' allierede indfundet sig, og strategerne lod nu proklamere, at man ville rykke ud med de samlede syrakusanske styrker. Da de havde fået gjort alting klart, og de aftalte dage nærmede sig, marcherede de ud med retning mod Katane og bivuakerede ved Symaitos-floden på leontinsk territorium. [2] Så snart athenerne observerede deres fremrykning, lod de hele deres hær bryde op, inklusive alle de sikelere og hvem der ellers var gået over på deres side, indskibede dem på krigs- og transportfartøjer og gik ved mørkets frembrud under sejl mod Syrakus. [3] Og ved daggry var athenerne i færd med at gå i land over for Zeus

---

30. 'Våbenpladsen', ta hopla, var det område af en militærlejr, typisk dens centrum, hvor man anbragte hærens våben, navnlig de større som spyd og skjolde. De athenske soldater inde i Katane var altså angiveligt på lang afstand af deres våben om natten.

Olympios-helligdommen med det mål at besætte deres lejrplads, mens de syrakusanske ryttere sprængte frem og som de første nåede frem til Katane; da det gik op for dem, at hele hæren var brudt op, vendte de om og rapporterede det til infanteristyrkerne, og de samlede styrker begyndte tilbagemarsken for at komme til forsvar for Syrakus.

{66} Syrakusanerne havde nu en lang vej at tilbagelægge, og i mellemtiden havde athenerne god tid til at anlægge en base til hæren på en fordelagtig position, hvorfra de kunne levere slag, nøjagtig når det passede dem, og som frembød ringest mulighed for de syrakusanske ryttere til at genere dem, enten under selve aktionen eller i de indledende faser. På den ene side var området nemlig skærmet af mure, huse, træer og et marskområde, og i den anden retning af stejle skrænter. [2] Athenerne fældede nu træerne i nærheden og slæbte dem ned til stranden, hvor de rammede dem ned, så de dannede et palisadeværk langs med vandet ved skibene. Ved Daskon, der udgjorde den letteste indfaldsvej for fjenden, opførte de i al hast en defensiv stilling af store, sammensamlede sten og tømmer, og de rev broen over Anapos-floden ned. [3] Mens de var optaget af disse forberedelser, kom ingen ud fra byen for at forsøge at hindre dem: de syrakusanske ryttere var de første, der nåede frem og rykkede mod dem, og senere samledes hele infanteriet der efterhånden også. Deres første træk var at rykke helt hen nær den athenske stilling; derpå – da athenerne ikke kom ud for at møde dem – trak de sig tilbage, krydsede vejen mod Heloros, og bivuakerede for natten dér.

{67} Næste dag gik athenerne og deres allierede i gang med deres forberedelser til at levere slag, og de opstillede deres styrker som følger. Den venstre fløj indtog argeierne og mantineerne, athenerne midten og de øvrige allierede det resterende. Halvdelen af tropperne stod opstillet foran, i en dybde på otte rækker, mens den anden halvdel var deployeret i karréformation³¹ ved sovepladserne, også de i otte rækkers dybde. Disse troppers instrukser lød på at observere nøje og så rykke ud og støtte enhver del af slaglinien, der blev særlig hårdt presset. Trænpersonellet havde de anbragt inde mellem disse reservetropper. [2] Syrakusanerne opstillede alle deres hoplitter i en dybde på 16 rækker: disse udgjordes af de samlede syrakusanske styrker samt alle de allierede, der befandt sig der og var kommet til undsætning (overvejende selinuntiere, men også nogle ryttere fra Gela, i alt op mod 200, og omtrent 120 ryttere

---

31. Plaision: normalt en marchformation formet som en 'hul' firkant af kamptropper, i hvis midte mere sårbare elementer (her trænpersonellet) kunne være beskyttet.

og henved 50 bueskytter fra Kamarina). Rytterne, som udgjorde ikke færre end 1. 200, opstillede de på højre fløj, og ved siden af dem igen spydkasterne. [3] Da athenerne var parat til at tage initiativet og angribe, skridtede Nikias fronten af og henvendte sig til de forskellige folkeslag efter tur, med den samme opmuntringstale til alle:

“{68} Folkens! Hvad skal lange opmuntringer til for, når vi alle er sammen hér om den samme kamp? For mig at se er vore ressourcer i sig selv bedre i stand til at opbygge jeres selvtillid, end aldrig så nydeligt turnerede ord ville være kombineret med en kraftløs hær. [2] For her står vi: argeiere, mantineere, athenere og de fremmeste øboer! Og med så mange kammerater af så høj kvalitet ved sin side er der da ingen af os her, der kan andet end nære et fast håb om sejr; især over for en forsvarsstyrke sat sammen af revl og krat, ikke udvalgte tropper sådan som os – og så oven i købet sikelioter, som måske nok ser ned på os, men bare ikke kan tage kampen op med os med evner, der ikke lever op til deres dristighed. [3] I må også have den tanke præsent, at vi er langt væk hjemmefra og ikke i nærheden af noget venligtsindet land – medmindre I selv kan kæmpe jer til at eje det. Derfor vil jeg da også indskærpe jer det stik modsatte af, hvad jeg er sikker på, at fjendens strateger opmuntrer deres folk med: de vil nemlig sige, at kampen gælder deres fædreland; jeg siger tværtimod, at den netop *ikke* står i vores fædreland, hvor I er nødt til at sejre eller også få svært ved at trække jer ud igen, presset af deres talstærke rytteri. [4] Husk derfor på, hvad I er værd, og gå løs på fjenden af alle kræfter: I må tro på, at I har mindre at frygte fra fjendens side end fra de vanskeligheder og det pres, I er under lige nu.”

{69} Umiddelbart efter en opmuntringstale af den art førte Nikias hæren fremad. Syrakusanerne havde ikke regnet med at komme i slag med det samme, og nogle af dem var endda gået tilbage til byen igen, eftersom den lå lige i nærheden. Disse mænd kom nu i huj og hast løbende tilbage til undsætning, men nåede for sent frem, og hver især måtte tage opstilling på det sted, hvor han nu stødte til hovedstyrken. Hverken i dette eller noget andet slag stod syrakusanerne nemlig på nogen måde tilbage i kampgejst eller dristighed, men mens deres mod fuldt var på højde med fjendens, så langt deres evner rakte til, var det netop deres begrænsninger på dette punkt, der fik dem til mod deres vilje at svinge også deres beslutsomhed. Selv om de altså ikke havde regnet med, at athenerne ville tage angrebsinitiativet, og blev tvunget til at organisere et forsvar i al hast, samlede de omgående deres våben op og gik til modangreb. [2] Kamphandlingerne blev indledt af begge siders stenkastere, slyngekastere og bueskytter, der drev hinanden på flugt her og der, sådan som man kan forvente det i træfninger mellem letbevæbnede tropper. Derpå bar spåpræsterne de traditionelle slagtofre frem, og trom-

petererne drev hoplitterne frem til sammenstødet. De to sider satte sig nu i bevægelse: syrakusanerne til kamp for deres fædreland og hver især for sin egen øjeblikkelige overlevelse og frihed på lidt længere sigt; på den modsatte side athenerne for at få andres land gjort til deres eget og ikke skade deres eget ved at lide nederlag; argeierne og de allierede fra selvstændige stater for at bistå athenerne i erobringen af det, de var kommet efter, og for gennem sejren atter at kunne gense deres fædreland derhjemme; og endelig havde vasalelementet blandt de allierede som deres primære motivation at sikre den overlevelse her og nu, de ikke havde noget håb om undtagen ved sejr – og, som markant lavere prioritet, gennem deres bidrag til yderligere athenske undertvingelser af andre, måske at opnå mindre repressive vilkår som vasaller.

{70} Slaget udviklede sig nu til kamp mand mod mand, og ingen af de to sider gav efter for den anden. Under kampen indtraf der så nogle tordenbrag, ledsaget af lynglimt og voldsom regn med det resultat for dem, der her udkæmpede et slag for første gang og havde haft meget lidt berøring med krig, at dette bidrog til at skærpe deres rædsel, hvorimod de mere erfarne mente, at fænomenet simpelthen kunne tilskrives årstiden, og var langt mere rystede over, at deres modstandere overfor stadig ikke ville give fortabt. [2] Men da argeierne som de første fik drevet syrakusanernes venstre fløj tilbage, fulgt af en tilsvarende athensk succes mod sektionen over for dem, gik resten af den syrakusanske slagorden også i opløsning, og de vendte sig og flygtede. [3] Athenerne opretholdt imidlertid ikke forfølgelsen ret langt: det blev de afskåret fra af de syrakusanske ryttere, som var talrige og stadig stod ubesejrede; de trængte ind på de athenske hoplitter, hver gang de så nogen bryde frem fra rækkerne for at forfølge, og tvang dem tilbage. I stedet fulgte athenerne efter i samlet formation så langt, som det var sikkert, og begyndte derpå at trække sig tilbage igen og opstille et sejrsmærke. [4] Syrakusanerne samledes på vejen til Heloros og omgrupperede så godt, som forholdene tillod det. De formåede nu trods alt at sende en bevogtningsstyrke bestående af deres egne tropper til Zeus Olympios-helligdommen af frygt for, at athenerne skulle lægge hånd på de pengereserver, der blev opbevaret der, mens hovedstyrken trak sig tilbage ind i byen igen.

{71} Faktisk kom athenerne ikke i nærheden af helligdommen, men samlede deres egne dræbte sammen og lagde dem på et ligbål, hvorefter de tilbragte natten i bivuak på stedet. Den følgende dag tillod de syrakusanerne under våbenhvile at indsamle deres faldne (der var faldet omkring 260 af egne og allierede rækker) og tog knoglerne af

deres egne op fra bålet (der var faldet omtrent 50 af egne og allierede rækker), og med deres bytte af plyndrede våben og udstyr fra fjenden sejlede de tilbage til Katane. [2] Det var nemlig vinter, og det forekom ikke længere muligt at fortsætte krigsførelsen dér foran Syrakus, før de kunne få noget rytteri, både sendt over fra Athen og rejst blandt deres allierede på Sicilien, for ikke at overlade fjenden det totale rytteriherredømme, og pengemidler måtte de samtidig også have flere af, såvel inddrevet lokalt som sendt hjemmefra. Desuden måtte de få nogle af staterne på Sicilien til at gå over på deres side – stater de håbede ville være mere villige til at rette sig efter dem nu efter slaget – og også tilvejebringe proviant og andre fornødenheder i det påkrævede omfang, så de ved forårets komme kunne angribe Syrakus.

{72} Med disse planer i tankerne sejlede athenerne tilbage til Naxos og Katane for at gå i vinterkvarter, og i mellemtiden begravde syrakusanerne deres faldne og afholdt en folkeforsamling. [2] Frem foran den trådte nu Hermokrates, Hermons søn, en mand der heller ikke i almen intelligens lod nogen noget efter, men som særligt i krig havde vist sig kvalificeret i kraft af sin militære erfaring og udmærket sig ved sit personlige mod. Han prøvede at opmuntre dem og forhindre dem i at resignere over for det, der var overgået dem. [3] Deres *moral* var nemlig ikke blevet besejret, sagde han – det var deres mangel på disciplin, der havde gjort skaden. Og så havde de jo trods alt ikke været udklasseret så meget, som man med rimelighed kunne forvente, især i betragtning af at de havde taget kampen op med de fremmeste soldater i Hellas, hvad erfaring angår – som amatører over for fagfolk, så at sige. [4] Også antallet af strateger og den fragmenterede kommandostruktur havde gjort stor skade (de opererede med 15 strateger), og det samme gjaldt det uorganiserede anarki blandt det brede flertal af tropper. Hvis ganske få strateger fik praktisk erfaring og i løbet af denne vinter fik udrustet hoplitvåbnet ved at fremskaffe våben til dem, der måtte mangle, for at maksimere deres tal, og gennemtvang almindelig militærtræning, så kunne de efter al sandsynlighed, sagde han, få overtaget over deres modstandere: mod havde de jo allerede, og disciplin under kampen skulle også nok komme. Begge kvaliteter ville nemlig vokse sig stærkere: disciplinen ved konstant udøvelse under farlige forhold, og kampånden selv ville blive stadig dristigere i takt med tiltroen til egne evner. [5] De strateger, de valgte, skulle både være færre og vælges med uindskrænket mandat, og borgerne skulle aflægge en højtidelig ed på at tillade dem at udøve deres kommando efter egen bedste evne og

skøn: på den måde ville det, der skulle holdes hemmeligt, være bedre beskyttet, og forberedelserne generelt kunne træffes under ordnede forhold og uden udflugter.

{73} Syrakusanerne lyttede til ham og stemte for alt, hvad han anbefalede, og som strateger valgte de Hermokrates selv, Herakleides, Lysimachos' søn, og Sikanos, Exekestos' søn – kun de tre. [2] De sendte endvidere repræsentanter til både Korinth og Sparta med henblik på dels at få allierede hjælpetropper sendt over til sig, dels overbevise spartanerne om at intensivere krigsførelsen mod Athen og, for deres skyld, gøre det åbenlyst, for enten at presse athenerne til at trække deres tropper ud af Sicilien, eller i hvert fald mindske deres muligheder for at sende yderligere forstærkninger til invasionsstyrkerne på Sicilien.

{74} De athenske styrker i Katane satte omgående sejl mod Messene i den forventning, at byen ville blive overgivet til dem ved forræderi. Men det komplot, de havde forberedt, slog fejl: da Alkibiades nemlig var blevet hjemkaldt fra sin kommando og allerede var på vej til at rejse derfra, bevidst om at han måtte gå i eksil, havde han informeret det pro-syrakusanske element i Messene om det, som han jo vidste forestod. De havde allerede elimineret forræderne; og nu havde folk af samme overbevisning dannet en væbnet fraktion, der fik gennemtvunget en beslutning om at nægte athenerne adgang. [2] Athenerne blev på stedet omtrent 13 dage, men da de var udsat for vind og vejr, uden tilstrækkelige forsyninger, og alligevel ikke kom nogen vegne, vendte de tilbage til Naxos, hvor de rammede et palisadeværk ned omkring lejren som en ydre forskansning og forberedte sig på at tilbringe vinteren dér. De sendte også en triere afsted til Athen efter pengemidler og ryttere, så de kunne være fremme ved forårets komme.

{75} Også syrakusanerne var beskæftiget med at opføre befæstningsværker denne vinter: dels ved selve byen, hvor de fik bragt Temenites-kvarteret inden for murene med et murforløb, som strakte sig langs hele det område, der vender ud mod Epipolai:³² hensigten var, at det ikke skulle være så let at indeslutte dem med en forholdsvis kort belejringsmur (i tilfælde af at de rent faktisk led et nederlag); dels udbyggede de

---

32. Temenites havde navn efter Apollon Temenites, til hvem der lå et tempel her, indtil dette tidspunkt uden for bymuren; et tempel man har fundet rester af. Epipolai er et højt plateau NV for Syrakus. Ved at opføre den såkaldte vintermur i en N-S-retning fik syrakusanerne ført hele forbjergene inden for deres ringmur og gjort det nødvendigt for angriberne at bygge en meget længere belejringsmur, hvis de skulle indeslutte dem.

Megara til et befæstningsanlæg³³ og anlagde et andet på Zeus Olympios-helligdommen. Endvidere rammede de pæle ned langs bølgelinien overalt, hvor der var et potentielt landsætningssted. [2] Da de vidste, at athenerne lå i vinterkvarter i Naxos, rykkede de med deres samlede styrker mod Katane, hvor de hærgede en del af landbrugsjorden og afbrændte nogle af athenernes læskure, før de vendte hjemad igen. [3] Og da de fandt ud af, at athenerne på basis af den alliance, der var blevet indgået på Laches' tid, sendte repræsentanter til Kamarina for at prøve, om de måske kunne få den til at gå over på deres side, sendte de som modtræk selv en delegation. De havde kamarineerne mistænkt for uden entusiasme at have sendt selv det lidt, de faktisk sendte dem inden det første slag, og også for fremover at vise sig uvillige til at tage del i kampen, nu hvor de havde iagttaget Athens succes i det slag, og i stedet på basis af deres tidligere venskabelige forhold lade sig overtale til at slutte sig til dem.

[4] De to delegationer indfandt sig følgelig i Kamarina; fra Syrakus Hermokrates og nogle andre, på athenernes vegne Euphemos ledsaget af enkelte kolleger. Der blev så kaldt sammen til møde blandt kamarineerne, og Hermokrates, der ønskede at miskreditere athenerne i forvejen, sagde som følger.

“{76} Kamarineere! Det er ikke frygt for athenernes militære tilstedeværelse, der er årsagen til denne diplomatiske mission – den er vi såmænd ikke så bange for, at I vil lade jer intimidere af – men snarere for de argumenter, der nok skal komme fra dem, og at de får overtalt jer, før I har haft en chance til at høre lidt på os også. [2] De kommer her til Sicilien under det påskud, som I har hørt, men med faktiske hensigter, som vi nok alle har gjort os vore tanker om. Mig forekommer det i hvert fald, at de ikke er her for at genindsætte leontinerne i deres hjem, men snarere for at drive os fra vores. I hvert fald er der da ikke megen logisk konsistens i at rive stater op med rode derovre, samtidig med at man genbosætter andre herovre, eller i at udtrykke bekymring for leontinerne med henvisning til deres ‘slægtsfællesskab’ som chalkideere, samtidig med at man holder chalkideerne på Euboa – hvis kolonister leontinerne er – nede i en tilstand af slaveri. [3] Deres territorialerhvervelser derovre og forsøg på noget tilsvarende her er skåret over samme læst: da de først havde opnået deres førerposition med frivillig tilslutning fra både ionerne og hvem der ellers er kolonister athensk oprindelse, med det formål at tage hævn over mederne, gjorde de dem til deres undersåtter: nogen anklagede de for ikke at opfylde deres militære forpligtelser, andre for at føre interne krige og andre igen med hvilket besnærende argument, der nu lige passede i det specifikke tilfælde. [4] Når man tog kampen op med perserne, gjaldt den for athenerne åbenbart ikke hellenernes frihed, lige så lidt som den for

---

33. Megara var ubeboet: se 6.49.4.

hellenerne gjaldt deres egen – men for de førstnævnte derimod at sikre slavebindingen under dem selv i stedet for under perserkongen, for de sidstnævnte at komme under en slavepisker af akkurat lige så stor klogskab, men med endnu større kapacitet for ondskab.

{77} Nå, nu er det jo let nok at finde anklager at rette mod den athenske stat, men vi er ikke kommet her for at paradere alle dens forbrydelser over for mænd, der kender dem i forvejen. Nej, det er langt snarere for at anklage os selv: på trods af alle de skrækeksempler, vi har fået af hellenerne derovre, der styrtede i slaveri, fordi de ikke kom hinanden til hjælp, og på trods af at vi nu ser de selvsamme manipulerende argumenter rettet mod os – ‘genindsættelse af vore slægtsfæller, leontinerne’ og ‘militær bistand til vore allierede, egestaierne’ – kan vi stadig ikke finde ud af at gøre fælles sag og eftertrykkeligt vise athenerne, at her finder de ikke ionere, folk fra Hellespønten eller øboere, som lever en slavetilværelse med stadig skiftende herrer, perserkongen eller hvem det nu kan være – men *dorere*, et frit folk fra et uafhængigt Peloponnes med Sicilien som vort hjem. [2] Eller venter vi på at blive pillet ned enkeltvis, den ene stat efter den anden, selvom vi ved, at det kun kan lade sig gøre at erobre os på netop dén måde, og selvom vi kan se dem ty til dette her luskeri med at forsøge at splitte nogle af os med argumenter, få andre til at føre krig indbyrdes ved at stille dem en alliance i udsigt og på atter andre anrette den skade, de nu kan, ved at lade et par glatte ord falde til hver enkelt? Og når hver fjernereliggende nabo går til grunde først, tror vi så virkelig, at den selvsamme trussel ikke kommer til at hjem søge os selv? At den, ulykken rammer først, er alene om sin elendighed?

{78} Og skulle nogen nu være kommet på den tanke, at fjendskabet er mellem atheneren og mig, syrakusaneren, og ikke angår ham selv, og derfor mene, at det er for groft at skulle løbe disse risici for *min* stats skyld – så skal han tænke nøje over, at det ikke er min stat, han primært kæmper for: kampen står måske nok på min stats territorium, men gælder samtidig i lige så høj grad hans egen. Og det vil han kunne gøre i så meget desto større sikkerhed, som han ikke går isoleret ind i kampen med mig elimineret i forvejen, men med mig som sin kampfælle. Han skal også tænke nøje over, at athenerens hensigt ikke er at straffe syrakusaneren for hans fjendtlige indstilling, men i lige så høj grad at bruge mig som påskud til at konsolidere sit ‘venskabelige forhold’ til den anden mand.

[2] Skulle nogen nu være motiveret af misundelse eller frygt (begge dele er jo reaktioner, storhed og magt bliver udsat for) og af den grund ønske, at Syrakus måske nok bliver bragt til at lide, så vi kan lære lidt om ydmyghed, men trods alt overlever for hans egen sikkerheds skyld – ja, så håber han på noget, der er hinsides menneskelig formåen: det er ikke muligt for noget menneske at administrere tilfældets omskiftelser i samme grad som sine ønsker. [3] Og skulle hans beregninger så slå fejl, kunne han under klagesangene over sine egne ulykker meget vel komme til at ønske sig igen at have lejlighed til at misunde mig min succes. Men dén går ikke, når man har ladet mig i stikken og været uvillig til at udsætte sig for de farer, som i realiteten er de samme, uanset hvilke ord der så bliver brugt om dem: nominelt kæmper han måske nok for at sikre vores magtposition, men reelt for at sikre sin egen overlevelse.

[4] Derfor havde det da også været rimeligt, at I, kamarineere, som er vore naboer og står for skud som de næste, havde forudset dette og ikke været så halvhjertede allierede som nu, men havde gjort mere for selv at komme til os; og – nøjagtig som I ville have indkaldt os og bedt om hjælp, hvis athenerne var kommet til Kamarina først – at I helt åbenlyst havde appelleret til os om ikke at give det mindste efter. Men så meget initiativ i den retning har hverken I (indtil nu, i hvert fald) eller andre udvist.

{79} Det kan selvfølgelig være, at fejhed vil få jer til at nærstudere jeres retslige 'forpligtelser' over for både os og de invaderende styrker under henvisning til, at der jo består en alliance mellem jer og Athen. Men den alliance blev bare ikke tiltrådt fra jeres side som en foranstaltning mod jeres venner, men for det tilfældes skyld at I kom under angreb af en af jeres fjender, og også for at yde Athen støtte i tilfælde af angreb på dem – ikke som nu hvor det er dem selv, der er aggressorerne: selv det chalkidiske Rhegion vægrer sig jo ved at have noget at gøre med Athens genindsættelse af de chalkidiske leontinere. [2] Det er da grotesk, at rhegierne på grund af mistanke om realiteterne bag denne respektable appel til retfærdighedskrav så ganske inkonsistent holder sig i skindet, mens I med et påskud om konsistens netop vælger at hjælpe jeres naturlige fjender, men styrte jeres endnu naturligere slægtsfæller i fordærv i gensidig forståelse med deres bitreste dødsfjender. [3] Det har da ikke noget med retfærdighed at gøre! Kom i stedet til vores forsvar, og lad jer ikke intimidere af deres militæropbud: hvis vi bare står sammen alle sammen, er der ikke noget farligt ved det. Det er der til gengæld, hvis vi står hver for sig – og det er jo præcis, hvad athenerne arbejder så ihærdigt på. For ikke engang da de engagerede os alene og trak det længste strå i slaget, opnåede de jo deres planlagte mål, men måtte skyndsomst trække sig bort igen.

{80} Hvis vi derfor bare holder sammen, er der ingen rimelig grund til at miste modet, men derimod til at engagere sig så meget desto mere entusiastisk i vores alliance, ikke mindst ved udsigten til hjælp hertil fra Peloponnes³⁴ – folk, som totalt udklasserer disse athenere i militær ekspertise. Og den 'fremsynede forsigtighed', der består i ikke at hjælpe nogen af parterne, fordi I er allierede med begge – den skal ingen bilde sig ind er fair over for os eller risikofri for jer. [2] Det er nemlig slet ikke så fair i praksis, som appellen til retfærdighed får det til at virke. For hvis konsekvensen af jeres neutralitet bliver, at ofret bliver bragt til fald, og erobreren står tilbage – hvad vil I så have opnået med jeres afstandtagen, andet end at have forsømt både at sikre ofrenes overlevelse og forhindre aggressorernes forbrydelser? Nej, det er da langt mere ærefuldt at stille sig sammen med ofrene for aggression, der samtidig er jeres slægtsfæller, og på én gang værne om hele Siciliens fælles bedste og ikke se gennem fingre med jeres bonkammerater athenernes forseelser.

[3] For at opsummere: vi syrakusanere betragter det som indlysende, at der ikke er nogen mening i at belære enten jer eller de øvrige eksplicit om ting, som I selv forstår nøjagtig lige så godt. Men vi retter denne appel til jer, og – skulle vi nu ikke få jer overbevist – lader vi alverden vide, at vi som dorere er udset til ofre af ionere, vores

---

34. På græsk kan denne konstruktion forstås enten "fordi der vil komme" eller "hvis der kommer". Hermodokrates – der på dette tidspunkt ikke kan vide, om der faktisk kommer hjælp – mere end antyder det første, men kan senere til enhver tid dække sig ind under ikke at have sagt mere end det andet.

arvefjender, mens vi bliver forrådt af dorere – jer. [4] Og skulle athenerne få held til at undertvinge os, vil de have jeres politiske linie at takke for dette overtag, men hæderen vil de høste under eget navn, og som sejrens pris vil de hjemtage intet andet end netop den, der skaffede dem sejren. Skulle det på den anden side være os, der klarer sig igennem, vil det igen være jer, der kommer til at undgælde. [5] Overvej det derfor nøje, og træf så jeres valg: I kan enten risikofrit havne i slaveri her og nu, eller I kan klare frisag sammen med os og dermed både slippe for den forsmædelse at få disse athenere som herrer over jer og undgå vort bitre had, som I ikke skal regne med bliver af kort varighed.”

{81} Omtrent sådan sagde Hermokrates, og efter ham talte den athenske repræsentant Euphemos som følger.

“{82} Vi var jo egentlig kommet her med det mål for øje at forny vores tidligere alliance, men efter dette angreb fra den syrakusanske repræsentants side er vi nødsaget til også at komme ind på imperiet og den rimelige fordring, vi har på det. [2] Det vægtigste argument leverede han sådan set selv, nemlig at der altid har hersket fjendskab mellem ionere og dorere: det er faktisk præcis sådan, det forholder sig! Som ionere og naboer til langt talrigere dorere på Peloponnes overvejede vi jo, på hvilken måde vi mindst muligt kunne ligge under for dem. Og efter Perserkrigene, hvor vi havde fået opbygget en krigsflåde, vristede vi os da fri af spartansk kontrol og førerskab, [3] eftersom det ikke på nogen måde tilkom dem at kommandere med os snarere end omvendt, undtagen for så vidt som de var den dominerende magt netop da. Selv er vi fortsat med at leve med en fast etableret førerposition over de stater, der tidligere var undersåtter under perserkongen, i erkendelse af at den bedste måde at undgå at blive underlagt peloponnesere på var at råde over magtmidler til selvforsvar. Og selv for en streng betragtning har vi ikke gjort uret ved at undertvinge ionere og øboer – de slægtsfæller, vi har ‘gjort til slaver’, som syrakusanerne her udtrykker det: [4] de sluttede sig nemlig til persernes angreb på os, deres egen moderby; de havde ikke modet til at gøre oprør og prigsive deres hjem, sådan som vi gjorde, da vi lod Athen bag os; de valgte ikke bare slaveri for sig selv, men forsøgte også at styrte os i det.

{83} Det er af disse årsager, vi har fortjent at have vores imperium: ikke bare fordi vi både leverede det største flådekontingent og betingelsesløs entusiasme for Hellas’ sag, mens *de* arbejdede for at skade os ved beredvilligt at gøre nøjagtig det samme, bare for perserne, men også fordi vi stræber efter at opnå en styrkeposition over for peloponneserne. [2] Vi vil ikke med raffinerede fraser påstå, at vores imperium er berettiget, fordi vi alene nedkæmpede barbarerne, eller at det primært var for vore undersåtters friheds skyld, vi trodsede faren, snarere end for hellenernes som helhed og dermed også vor egen: man kan ikke klandre nogen for at facilitere egen overlevelse alt efter, hvad omstændighederne dikterer.³⁵ Men selv i dette tilfælde, hvor hensynet til vor egen sikkerhed har ført os helt herover, kan vi konstatere et sammenfald

---

35. Bevidst ekko af athenernes tale i 1.75.5.

mellem vores og jeres interesser. [3] Det kan vi demonstrere med udgangspunkt i både de forhold, som vores modpart har forsøgt at mistænkeliggøre os med, og i jeres egne bange anelser, som tenderer mod overdreven skræk: vi ved godt, at folk i en tilstand af angst og mistænksomhed måske nok i situationen finder trøst i argumenter, der tiltaler dem, men når det så kommer til omsætning i praksis, handler de alligevel i overensstemmelse med deres egne interesser. [4] Som vi har sagt, er det frygt, der gør, at vi besidder vort imperium derhjemme, og det er af nøjagtig samme årsag, at vi er kommet herover – for sammen med vore venner at bringe forholdene i overensstemmelse med vores sikkerhed; ikke for at 'gøre nogen til slaver', men tværtimod for at forhindre et sådant resultat.

{84} Og må jeg være fri for den indvending, at det ikke tilkommer os at bekymre os sådan om jer: man må indse, at med jeres sikkerhed garanteret så I usvækket kan holde stand mod Syrakus, har de meget ringere mulighed for at sende peloponneserne hjælpetropper til skade for os. [2] Allerede på dét punkt er I af vital betydning for os. Netop derfor er det også aldeles logisk konsistent for os at genindsætte leontinerne – ikke med status af undersåtter, som deres slægtsfæller på Euboia, men tværtimod i så stærk en stilling som muligt, for at de med base på eget, tilgrænsende territorium kan skabe problemer for disse syrakusanere på vores vegne. [3] For hvad fastlandet angår, kan vi udmærket håndtere vore fjender dér, endda uden hjælp fra andre, og den chalkideer, hvis slavetilstand ifølge syrakusanerne gør vores indsats for at befri dem herovre 'inkonsistent', tjener vore interesser ved at være uden egne militærressourcer og udelukkende bidrage finansielt, hvorimod både leontinerne og vore andre venner herovre gør det ved at være så uafhængige som overhovedet muligt.

{85} For et individ eller stat, der udøver imperiemagt, kan intet interessefremmende regnes for logisk inkonsistent, ligesom intet uden for ens tillid kan regnes for beslægtet: om nogen er ven eller bitter fjende, må komme an på den aktuelle situation i hvert enkelt tilfælde. Det er dét, der er til gavn for os herovre: ikke at gøre vore venner fortræd, men at vore bitre fjender er lammede på grund af vore venners styrke. [2] Det er der faktisk ingen grund til at tvivle på: for eksempel forvalter vi jo lederskabet af vores allierede på fastlandet alt efter hver enkelts nytteværdi for os: Chios og Methymna har deres selvstændighed, så længe de bidrager med krigsskibe; flertallet frister hårdere vilkår og må betale tribut; enkelte har, skønt de som øboer er lige til at erobre, deres fulde frihed som allierede på grund af deres strategiske beliggenhed omkring Peloponnes. [3] Det er derfor ganske naturligt, at vi indretter forholdene også herovre efter, hvad vi kan profitere af, og – som sagt – efter vores frygt for Syrakus. Syrakusanerne griber nemlig efter vort imperium; de ønsker at få jer til at gøre fælles sag med dem ved at mistænkeliggøre os og, enten med anvendelse af magt eller simpelthen ved det vakuum, der ville opstå, hvis vi tog herfra med uforrettet sag, selv at opnå herredømmet over Sicilien. Og sådan må det nødvendigvis gå, hvis I gør fælles sag med dem: så stor magt forenet under ét ville ikke længere være let at håndtere for os, lige så lidt som Syrakus ville være for svag til at tage sig af jer, når vi var væk.

{86} Enhver, der ser anderledes på sagen, bliver sat til vægs af realiteterne selv. Det var jo lige præcis det skræmmebillede, I viftede for ansigtet af os³⁶ for at kalde os til hjælp herovre første gang: at vi også selv ville komme i fare, hvis vi så gennem fingre med jeres underlæggelse under Syrakus' herredømme. [2] Det er derfor ikke videre fair, at det selvsamme argument, som I forventede, at vi skulle finde overbevisende, nu bliver mødt med mistillid fra jeres side – og heller ikke at vi bliver genstand for mistænksomhed, fordi vi så er kommet med temmelig overlegne styrker i forhold til modpartens: den mistænksomhed kan I med langt større rimelighed rette mod disse syrakusanere. [3] Vi for vores part *kan* således slet ikke blive her på Sicilien uden at have jer på vores side, og selv hvis vi skulle afsløre en forbryderisk side og undertvinge øen, ville vi jo være ude af stand til at fastholde disse erobringer, både på grund af den lange forsyningslinie over havet og problemerne med at holde stater af den størrelse, og med militærressourcer som fastlandsmagter, under kontrol. Syrakusanerne, derimod, har jo ikke kun en lejr, men en by i truende nærhed, der i størrelse langt overgår vores tilstedeværelse her; de lægger konstant planer mod jer uden nogensinde at lade en eneste chance glide sig af hænde, når den først viser sig: det har de jo allerede demonstreret ved flere lejligheder, ikke mindst i tilfældet Leontinoi. [4] Og nu har de minsandten den frækhed at bede jer om at hjælpe dem mod den magt, der stiller sig i vejen for disse planer, og som hidtil har forhindret Sicilien i at komme under Syrakus' herredømme – de må jo tro, I er totalt bevidstløse!

[5] Vi stiller til gengæld en modopfordring, der sigter mod en langt mere reel sikkerhed: vi beder jer om ikke at vende den eksisterende, gensidige sikkerhed os imellem ryggen. I må indse, at vejen til at angribe jer altid vil ligge åben for syrakusanerne i kraft af deres overtal, selv uden bistand fra allierede, hvorimod I ikke ret ofte vil kunne hente støtte fra så stor en styrke i jeres forsvarskamp. Hvis I af mistænksomhed lader den tage herfra enten med uforrettet sag eller måske endda efter et nederlag, kan I udmærket komme til at stå og ønske at få bare en brøkdel af den at se – men til den tid vil ingen som helst hjælp kunne gøre nogen forskel længere.

{87} Nej, kamarineere: I må ikke lade jer besnakke af deres mistænkeliggørelser, og det samme gælder jer andre. Vi har sagt jer den fulde sandhed om de forhold, der har vakt mistanke mod os, og I bør ende med at lade jer overbevise efter en sidste opsummering af de vigtigste punkter. [2] Vores standpunkt er altså, at vi udøver imperiemagt for at undgå at være underlagt andre på fastlandet og arbejder for at befri staterne på Sicilien, så de ikke skal blive brugt til at skade os med herovre; at vi er nødsaget til at føre en interventionistisk politik, netop fordi vi har meget at være på vagt over for – og at vores mission her ikke er upåkrævet, men nu som før et svar på en opfordring om hjælp fra de af jer herovre, der er ofre for aggression. [3] I skal hverken sætte jer til doms eller forsøge at moralisere over vores handlemåde og forsøge at omlægge den, hvad der allerede på nuværende tidspunkt ikke længere er nogen let sag; men i det omfang noget aspekt af vores hyperaktive karakter kan være *jer* til nytte i samme moment, skal I da tage og udnytte det. I må være klar over, at denne karakter ikke bare

---

36. Metaforen (*προσείω*) betyder egentlig at svirpe et sværd eller spyd tæt foran nogen (for at skræmme dem).

er universelt skadelig, men har været til decideret gavn for et stort flertal af hellenerne. [4] Enhver, overalt, selv der hvor vi måske ikke har nogen fysisk tilstedeværelse, er påvirket af den: såvel det formodede offer for aggression som den intenderede udøver af den har en klar forventning om respons fra os – den første et vist mål af bistand fra os; den anden et ikke risikofrit vovestykke, når vi viser os – og er derfor nødsaget til meget mod sin vilje at komme på bedre tanker i det ene tilfælde, og blive frelst uden selv at løfte en finger i det andet. [5] Dette universelle tilbud er åbent for enhver, der beder os om hjælp, og i dette øjeblik er det jer, vi udstrækker det til. Det må I ikke vise fra jer. Slut jer til os og kom på niveau med Syrakus: i stedet for altid at skulle være på vagt over for dem, så prøv det for en gangs skyld fra den anden side, hvor det lige så meget er *jeres* planer, der udgør en trussel mod *dem*.”

{88} Omtrent sådan sagde Euphemos, og stemningen blandt kamarineerne var nogenlunde, som følger. På den ene side var de velvilligt indstillet over for athenerne i almindelighed – bortset fra for så vidt som de troede, at de havde tænkt sig at styrte Sicilien i slaveri – mens de på den anden side var permanent på kant med syrakusanerne, fordi de to stater grænsede op til hinanden, og denne nærhed forøgede deres for, at deres ubehageligt tætte nabo Syrakus selv uden støtte fra Kamarina skulle gå af med sejren. Derfor havde de i første omgang sendt Syrakus det mindre antal ryttere; og deres intention var også herefter at favorisere syrakusanerne med assistance i praksis, omend så beskeden som muligt, og for nuværende – for at undgå udseende af, at de forfordelte athenerne, som trods alt havde vist sig overlegne i det seneste slag – at give begge parter nøjagtig samme svar. [2] Disse drøftelser mundede ud i, at kamarineerne svarede, at eftersom Kamarina var allieret med begge indbyrdes krigsførende parter, anså de det for konformt med ederne for nuværende ikke at garantere støtte til nogen af dem. Dermed tog begge siders repræsentanter derfra.

[3] Syrakusanerne fortsatte nu deres forberedelser til krig hjemme hos sig selv, mens athenerne fra deres indkvartering i Naxos forhandlede med sikelerne i et forsøg på at få flest muligt af dem til at gå over på deres side. [4] De af sikelerne, der levede tættere på sletlandet, var vasaller af Syrakus, og ikke mange af dem havde løsrevet sig. Af dem, der levede ind mod det indre af øen, havde derimod altid været uafhængige, og disse samfund havde straks og med få undtagelser stillet sig på Athens side og bragte forsyninger, og i enkelte tilfælde også penge, ud til kysten. [5] Athenerne iværksatte operationer mod dem, der ikke frivilligt gik over til dem; og nogle fik de undertvunget, i andre tilfælde blev de forhindret i det af syrakusanerne, der dels sendte dem garnisonsstyrker, dels rykkede dem til undsætning. Hen over vinteren overførte athe-

nerne deres flådebase fra Naxos til Katane, hvor de genopbyggede den lejr, syrakusarnerne havde afbrændt, og gik i vinterkvarter.

[6] De sendte også en triere til Karthago for at forespørge om en venskabelig forbindelse i det håb at opnå et mål af hjælp fra den kant, og en anden til Tyrrien, hvor visse af staterne ligefrem selv tilbød at kæmpe sammen med dem. De sendte endvidere rekvisitioner til sikelerne rundt omkring og til Egesta lydende på så mange heste som muligt, og de gjorde alle fornødenheder til en belejringsmur klar, heriblandt navnlig mursten og jern, så de straks ved forårets komme kunne presse på med krigsførelsen.

[7] Mens de sejlede langs Italiens kyst, benyttede de syrakusanske repræsentanter, der var blevet sendt til Korinth og Sparta, lejligheden til at forsøge at overtale italiensgrækerne til ikke at tolerere de athenske aktiviteter, som angiveligt i lige så høj grad var rettet mod dem. Da de nåede Korinth, opfordrede de i flere taler korinthierne til på basis af deres slægtfællesskab at komme dem til undsætning. [8] Korinthierne tog med det samme initiativet og vedtog at støtte Syrakus med al tænkelig energi, og de sendte også deres egne repræsentanter til at ledsage den syrakusanske delegation på deres mission til Sparta, så de kunne gøre fælles sag om at overtale spartanerne til både at genoptage krigsførelsen mod Athen på fastlandet i mere åbenlys form og sende en eller anden form for hjælp til Sicilien. [9] Repræsentanterne fra Korinth indfandt sig altså i Sparta, og det samme gjorde Alkibiades: sammen med de andre eksilerede havde han med det samme fra Thouriois territorium sat over til Kyllene i Elis ombord på et handelsfartøj, og derfra var han så på spartanernes egen invitation rejst videre til Sparta efter først at have indhentet garanti om frit lejde, eftersom han var nervøs for deres reaktion på hans rolle i affæren med Mantinea. [10] Det gik derfor sådan, at Alkibiades rettede den samme appel som korinthierne og syrakusarnerne til folkeforsamlingen i Sparta og forsøgte at overtale spartanerne, Ephorerne og de øvrige embedsmænd gik allerede og overvejede at sende en delegation til Syrakus for om muligt at forhindre indgåelsen af en overenskomst med Athen, men for aktiv bistand var de knap så ivrige. Alkibiades trådte derfor frem og talte til folkeforsamlingen i et forsøg på at opflamme spartanerne, og han ansporede dem med den følgende tale.

{89} Jeg er nødt til først at komme ind på angrebene på min person, for at I ikke skal lade jeres mistanker til mig gøre jer forudindtagede, når jeg taler om vores fælles interesser. [2] Det embede som *proxenos* her i Sparta, som mine forfædre opsagde på grund af et eller andet klagepunkt, prøvede jeg personlig at få genetableret ved at varetage jeres interesser i en række sammenhænge, først og fremmest i forbindelse med katastrofen ved Pylos. Men på trods af det engagement, jeg til stadighed lagde for dagen, valgte I mine personlige, bitre fjender som mellemmand til jeres fredsforhandlinger med Athen: dem skænkede I indflydelse, og mig vanære. [3] Og af den grund har I ærligt fortjent den skade, I har lidt ved min mellemkomst, efter at jeg havde vendt mig til Mantinea, Argos og hvor jeg ellers har modarbejdet jer. Hvis nogen af jer – helt urimeligt – var vred på mig dengang, da det kunne mærkes, bør han i hvert fald nu, i lyset af de faktiske begivenheder, nå frem til den rigtige opfattelse. Og tilsvarende: hvis nogen tænkte ringere om mig, fordi jeg ydermere lagde mig lovlig tæt op ad folket, bør han ikke desto mindre indrømme, at hans irritation er uberettiget. [4] Min slægt har nemlig altid tidligere stået i fjendtligt forhold til tyranner (og enhver gruppe i opposition til despotisk magtudøvelse ender jo nu engang med prædikatet 'folket'). Og det er som konsekvens af dette princip, at positionen som ledere af det brede folk til stadighed har ligget hos os. Og så længe staten var under en demokratisk styreform, var det for det meste en nødvendighed at indordne sig under de faktiske forhold. [5] Vi prøvede dog på at føre en politik, der kunne udgøre et mere moderat islæt i den generelle mangel på enhver selvkontrol, men der var andre, før i tiden såvel som nu, som drev hoben på langt værre afveje – og det var netop dem, der fik mig drevet i eksil. [6] Vi forsøgte derimod at være ledere for *hele* nationen og fandt det rigtigt, at man yder sit til bevarelsen af den styreform, man havde fået i arv, og under hvilken staten havde nået højden af sin magt og nydt sin fuldeste frihed. Og hvad demokrati angår, ja så vidste de af os med en smule forstand nok, hvad det er for en størrelse, mens jeg personlig, for så vidt som jeg har lidt størst uretfærdighed fra det, er i en bedre position end nogen anden til at hudflette det. Men der er jo næppe meget nyt at sige om noget, der er almindeligt anerkendt som det glade vanvid – og at forsøge at ændre styreformen mente vi ikke var sikkert, så længe I, vore fjender, var over os.

{90} Såvidt de omstændigheder, der har givet anledning til personangrebene på mig. Nu er der imidlertid spørgsmål, som det er op til jer at drøfte, og op til mig at belyse med, hvad jeg måtte have af privilegeret viden. Hør bare. [2] Vi satte sejl mod Sicilien med det primære formål om muligt at undertvinge sikelioterne og derpå, i anden omgang, italiensgrækerne, og, som det sekundære mål, så at prøve kræfter med den karthagiske indflydelsessfære og Karthago selv. [3] Skulle dette projekt lykkes, enten fuldstændig eller i hvert fald for størstedelens vedkommende, var det planen omgående at rette et angreb mod Peloponnes under indsættelse af dels de samlede styrker akkumuleret derovre, dels et stort antal barbarlejetropper, både iberere og andre, der er almindeligt anerkendt som de bedste krigere blandt barbarerne på de kanter lige nu. Som supplement til vore egne trierer ville vi have bygget nye af de rigelige mængder tømmer, som Italien frembyder, og med denne flådestyrke ville vi slå ring om Peloponnes og blokere den fra søsiden, samtidig med at vi med landstyrkerne satte angreb ind mod forskellige staters hovedbyer og erobrede nogle ved stormløb, andre som resultat af belejring: på den måde forventede vi at nedkæmpe jer uden

besvær og derefter udstrække vort herredømme over intet mindre end hele den hellenske verden. [4] Hvad angår pengemidler og proviant til at give enhver af disse planer bedre chancer for at lykkes, ville jo selve det yderligere territorium, vi erobrede på Sicilien, kunne levere tilstrækkeligt, uden at vi behøvede at tage af vores indtægter herhjemme.

{91} Nu har I hørt, fra den person, der har den mest detaljerede viden om sagen, præcis hvordan det forholder sig med intentionerne bag afsendelsen af denne ekspeditionsstyrke. Og hvis de ellers kan komme afsted med det, vil de strateger, der er tilbage, iværksætte disse planer uden mindste afvigelse. Dernæst må I forstå at Sicilien ikke kommer til at klare den, medmindre I sender hjælp. Hør bare. [2] Sikelioterne har nemlig for lidt erfaring – men slutter de sig sammen og gør fælles front, har de alligevel stadig en chance for at trække det længste strå, selv på dette tidspunkt. Men syrakusanerne alene – som allerede har lidt nederlag med deres samlede styrker og samtidig er spærret inde af skibe – vil ikke være i stand til at holde ud mod det militæropbud, athenerne netop nu har opmarcheret dér. [3] Og hvis dén stat falder, er hele Sicilien med ét i klørne på athenerne – og snart efter også Italien. Så vil det ikke vare længe, inden den trussel, som jeg forudsagde fra den kant, falder over jer. [4] Man skal derfor ikke tro, at det bare er Sicilien, vores drøftelser her gælder her, nej, det er faktisk også Peloponnes – medmindre, i hvert fald, I bringer disse forslag til udførelse i en fart og sender en skibsbåren hær derover bestående af soldater, der selv kan transportere sig derover ved årerne og blive indsat som hoplitter, så snart de er fremme; og desuden – og det tror jeg er til endnu større nytte end hæren selv – en spartiat som kommandoførende, som både kan få disciplineret det forhåndenværende mandskab og tvunget de vrangvillige i tjeneste. På denne måde vil moralen hos de venner, I allerede har, nemlig blive højnet, og samtidig vil nølerne være mindre bange for at slutte sig til jer.

[5] Samtidig er det nødvendigt, at I også her på fastlandet presser på med krigsførelsen, og gør det mere åbenlyst, både så syrakusanerne kan forstå, at I bekymrer jer om dem, og holde mere determineret stand, og så athenerne får sværere ved at sende forstærkninger til deres tropper på Sicilien. [6] Det er også nødvendigt at anlægge et befæstet støttepunkt ved Dekeleia i Attika: netop det lever athenerne i evig frygt for, og af alle krigens prøvelser er det efter deres opfattelse den eneste, de ikke har prøvet på egen krop. Den mest garanterede måde at skade fjenden på er vel at kunne fornemme hans største frygt og på basis af den erfaring bruge den imod ham: man må vel gå ud fra, at hver især er ekspert i, hvad der udgør deres største skræk, og på det grundlag frygter den. [7] De fordele, et sådant belejringsanlæg vil give jer selv og nægte fjenden, vil jeg udelade for de flestes vedkommende og i stedet nøjes med at opsummere de væsentligste. Hovedparten af de aktiver, landet er udstyret med, vil falde i hænderne på jer, enten ved erobring eller af egen drift.³⁷ Athenerne vil også med ét slag miste indtægterne fra deres sølvminer i Laureion samt hele provenuet fra statsejet jord og fra domstolene, og først og fremmest indtægten i form af regelmæssige indbetalinger fra deres allierede, som vil være mindre samvittighedsfulde, når de bliver klar over, at I

---

37. Med de 'aktiver', der kommer af egen drift, tænker Alkibiades øjensynlig på de slaver, der vil desertere til spartanerne.

nu fører krigen uden reservationer. {92} Om dette skal blive til noget i en fart og med entusiasme – det er op til jer, spartanere. For at det er *muligt*, er jeg fast overbevist om. Og det skulle undre mig meget, om det viser sig, at jeg tager fejl.

[2] Jeg håber virkelig ikke, at nogen af jer tænker alt for ringe om mig, fordi jeg, der tidligere må have stået for jer som en sand patriot, nu retter et energisk angreb mod min egen stat i forening med dens værste fjender; og heller ikke at I mistænker det, jeg siger, som et udtryk for den eksileredes overentusiasme. [3] For jeg er måske nok i eksil, men det er kun mine forfølgeres nedrighed, jeg har mistet, ikke muligheden for at hjælpe jer – hvis I bare vil lytte til mig. Athens sande fjender er ikke dem, der tilføjer deres fjender skade i et eller andet omfang – jer – men snarere dem, der tvinger deres venner til at blive deres fjender.³⁸ [4] Den patriotisme, jeg stadig har, gælder ikke den stat, som gør mig uret, men den, hvor mit politiske virke i sikkerhed var garanteret. Efter min opfattelse er det fædreland, jeg angriber, ikke mit længere; jeg prøver langt snarere at genvinde et, der nu er tabt for mig. Den sande patriot er jo ikke den mand, der afholder sig fra at angribe et fædreland, der med urette er blevet taget fra ham, men derimod den, der i sin lidenskabelige længsel på enhver måde prøver at få det tilbage. [5] Derfor, spartanere, håber jeg virkelig, at I vil gøre brug af mig uden nogen skrupler til et hvilket som helst formål, lige meget hvilke farer eller afsavn det involverer, i erkendelse af den grundsætning, man hører alle vegne: hvis jeg som *fjende* har tilføjet jer eftertrykkelig skade, må jeg jo også kunne gøre nytte nok som jeres ven – og så meget desto mere som jeg er godt inde i de athenske forhold, mens jeg har måttet gætte mig frem jeres. Jeg håber, I vil se sådan på et, at debatten nu gælder de helt afgørende spørgsmål, og ikke tøve med at iværksætte operationer mod både Sicilien og Attika: på den måde vil I ved at stille med en brøkdel af jeres styrker både redde jeres vigtigste interesser derovre og samtidig knuse Athens magt, ikke bare den nuværende, men også for fremtiden. Derefter vil I så selv kunne leve i sikkerhed og nyde en position som førere over hele Hellas med dets frivillige accept, ikke som resultat af tvang, men på basis af popularitet.”

{93} Så meget sagde Alkibiades. Spartanerne, der i forvejen selv havde overvejet at iværksætte en ekspedition mod Athen, men forholdt sig afventende og holdt øje med situationen, fik nu meget mere mod på det efter at have hørt Alkibiades’ detaljerede gennemgang – den mand, der efter deres vurdering havde det sikreste kendskab til sagen. [2] Fra dette øjeblik begyndte de derfor at fokusere deres opmærksomhed på anlæggelsen af det befæstede støttepunkt ved Dekeleia og på, som et øjeblikkeligt tiltag, at sende et vist mål af assistance til folkene på Sicilien. De udpegede Gylippos, Kleandridas’ søn, til kommandoen i Syrakus og beordrede ham til i samråd med de syrakusanske og korinthiske repræsentanter at udtænke den hurtigste og mest effektive måde

---

38. Alkibiades’ tale er ekstemt sofistisk her, med hårtrukne argumenter, hvilket afspejler hans forsøg på at sælge en temmelig dårlig sag.

at få hjælp frem til folkene på Sicilien på under de aktuelle forhold. [3] Gylippos gav så korinthierne besked på omgående at sende to skibe til Asine til ham og så gå i gang med at udruste alle de øvrige skibe, de havde tænkt sig at sende, og have dem klar til afsejling, når øjeblikket var inde. Da dette var aftalt, forlod de korinthiske repræsentanter Sparta og begav sig hjemad.

[4] I mellemtiden anløb trieren fra Sicilien, som de athenske strateger havde sendt hjem efter penge og ryttere, også Athen. Athenerne lyttede til rekquisitionen og stemte for at sende hæren både pengene til forsyninger og rytterne. Vinteren gil til ende og dermed det syttende år af den krig, som Thukydidides har skildret.

{94} Straks ved forårets komme i det næste sommerhalvår brød athenerne på Sicilien op fra deres vinterkvarter ved Katane og sejlede ned langs kysten til det sicilianske Megara, hvis territorium – som jeg har gennemgået ovenfor – nu tilhører Syrakus, efter at indbyggerne blev fordrevet af syrakusanerne i tyrannen Gelons regeringsperiode.³⁹ [2] Athenerne foretog en landgang her, hærgede markerne og rettede et angreb på et syrakusansk befæstningsværk. Da dette slog fejl, begav de sig videre både med flådestyrken og over land til Terias-floden, hvor de rykkede ind i landet. De var i gang med hærgningsaktioner og havde brændt kornet af, da de stødte på en mindre syrakusansk styrke, som de dræbte nogle af, hvorpå de opstillede et sejrsmærke og trak sig tilbage til skibene. [3] Athenerne sejlede derfra til Katane, og efter at have provianteret dér marcherede de med deres samlede styrker til Kentoripa, en sikelisk bosættelse. De indgik en aftale med indbyggerne om at gå over på athensk side, og under marchen derfra igen afbrændte athenerne på én gang inassiernes og hyblaiernes korn. [4] Da de nåede tilbage til Katane, fandt de de 250 ryttere, der var ankommet fra Athen (medbringende komplet udrustning minus heste, som de regnede med kunne skaffes lokalt), 30 beredne bueskytter og 300 talenter sølv.

{95} Det samme forår iværksatte spartanerne også en kampagne mod Argos. De var nået så langt som til Kleonai, da der indtraf et jordskælv, hvorpå de vendte om igen. Argeierne invaderede efterfølgende Thyreatis, som de grænsede op til, og erobrede et rigt krigsbytte fra spartanerne, som ved salget indbragte ikke mindre end 25 talenter. [2] Samme sommer, ikke længe efter, rettede folket i Thespiæ et angreb mod regerings-

---

39. Se 6.4.2.

medlemmerne, som imidlertid slog fejl, da thebanerne intervenserede: nogle af oprørerne blev arresteret, mens andre flygtede i eksil i Athen.

{96} Syrakusanerne fandt i løbet af den samme sommer ud af, at rytterne var nået frem til athenerne, og at et angreb på dem selv nu var nært forestående. De vurderede imidlertid, at medmindre athenerne fik kontrollen med Epipolai – et plateau med stejle sider, der ligger lige oven over byen – ville Syrakus kun med vanskelighed kunne indesluttet bag en belejringsmur, selv hvis athenerne skulle besejre dem i åbent slag. De overvejede derfor at udsætte vagtstyrker ved adgangspunkterne til det for at nægte fjenden muligheden for at klatre op dér og overraske dem, eftersom der ikke var nogen anden måde at komme derop på. [2] Hele resten af området rager nemlig stejlt op, men skråner jævnt ned mod byen, hvorindefra hele denne del af det er fuldt synlig. Det er på grund af denne beliggenhed oven over resten, at syrakusanerne har givet det navnet ‘Epipolai’.⁴⁰ [3] Ved daggry marcherede syrakusanerne derfor med deres samlede styrker ud til engstrækningen ved Anapos-floden og foretog dér en våbeninspektion (Hermokrates og hans strategkolleger var netop tiltrådt deres embeder) og udpegede som det første 600 særligt udvalgte mand blandt hoplitterne: de skulle udgøre en bevogtningsstyrke på Epipolai, som også kunne samles hurtigt og indsættes i eventuelle andre presserende situationer, og stod under kommando af Diomilos, der var eksileret fra Andros.

{97} I løbet af natten før den morgen, hvor syrakusanerne afholdt deres inspektion, var det lykkedes athenerne at transportere det samlede ekspeditionskorps fra Katane og, uden at blive observeret af syrakusanerne, løbe ind et sted, der kaldes Leon, og som ligger godt en kilometer fra Epipolai. Dér landsatte de infanteriet og lagde sig derpå for anker med skibene ved Thapsos: dette er en halvø med en smal tange, der går ud i havet, og som både ad søvejen og over land ligger i ganske kort afstand fra byen Syrakus. [2] De athenske flådestyrker ved Thapsos afskar adgangen til halvøen ved at nedramme palisader tværs over tangen og forholdt sig derefter inaktive, mens infanteriet i ilmarch rykkede frem mod Epipolai og nåede op på det ved Euryelos, inden syrakusanerne kunne opfatte det og nå derhen fra deres inspektion på engstrækningen. [3] De løb alle sammen derhen så hurtigt, som hver især nu kunne, for at tage kampen op, heriblandt også Diomilos og hans 600 mand. Men den afstand, de skulle tilbagelægge

---

40. Epipolē betyder ‘overflade’, mens epipolēs betyder ‘ovenpå’, ‘oven over’.

fra engstrækningen, før de kunne engagere fjenden, var på ikke mindre end fire en halv kilometer. [4] Resultatet var, at syrakusanerne var kommet i alvorlig uorden ved sammenstødet med fjenden: de blev besejret i kampen på Epipolai og faldt tilbage mod byen, og Diomilos blev dræbt sammen med omkring 300 andre. [5] Athenerne rejste derefter et sejrsmærke og tillod syrakusanerne under våbenhvile at indsamle deres faldne. Den følgende dag gik de ned imod byen, men da syrakusanerne ikke kom ud for at møde dem, trak de sig tilbage igen og opførte et fort ved Labdalon, et sted helt ude ved kanten af Epipolais skrænter med udsigt mod Megara, så de kunne have et magasin at opbevare såvel udstyr som penge i, når de rykkede frem for enten at engagere fjenden i kamp eller bygge på belejringsmuren.

{98} Kort tid efter ankom der 300 ryttere til dem fra Egesta og omkring 100 fra sikelerne og fra Naxos og forskellige andre. Fra Athen rådede de i forvejen over 250 ryttere, som de forsynede med heste ved enten at få dem fra Egesta og Katane eller købe dem, så de i alt havde fået samlet 650 ryttere. [2] Athenerne posterede en garnison ved Labdalon og bevægede sig i retning af Syke,⁴¹ hvor de etablerede en stilling og i hast opførte Cirklen.⁴² Syrakusanerne var chokerede over, hvor hurtigt det gik med byggearbejdet; de kom ud og overvejede at levere slag og ikke bare se gennem fingre med det. [3] Men endnu mens de to hære var ved at tage opstilling over for hinanden, kunne de syrakusanske strateger se, at deres hær var kommet fra hinanden og havde vanskeligheder med at danne en sluttet formation; de førte den ind i byen igen med undtagelse af et detachment ryttere, som blev tilbage og forsøgte at forhindre athenerne i at slæbe sten sammen og sprede sig over et større område. [4] En enkelt *phylē*-deling⁴³ hoplitter, ledsaget af de samlede rytteristyrker, gik til angreb på de syrakusanske ryttere. De drev dem på flugt og dræbte nogle af dem, og de opstillede et sejrsmærke over denne ryttertræfning.

---

41. Sykē betyder 'figentræ': stedet har tydeligvis været benævnt efter et let genkendeligt landmærke.

42. Vi får ingen forklaring, første gang denne ret væsentlige ringfæstning nævnes (med bestemt artikel): det var 'navet' for alle de athenske murforløb på Epipolai og kommer til at spille en vigtig rolle senere i fortællingen.

43. Athens borgere var til militære og visse administrative formål inddelt i ti 'stammer' (phylai). Der var 1.500 athenske hoplitter med i ekspeditionskorpsset, og forudsat at de var udskrevet ligeligt fra alle ti phylai, vil det altså sige 150 (= en tiendedel af de samlede hoplitstyrker). Men der er mange ubekendte i dette regnestykke; bl.a. ved vi ikke, hvordan de 3.600 allierede hoplitter var organiseret, og om de kontingentvis var tildelt de enkelte athenske phylai.

{99} Næste dag arbejdede begyndte nogle af athenerne arbejde på murforløbet nord for Cirklen, mens andre hele tiden hentede sten og tømmer sammen og dyngede det op i en ubrudt linie ned mod det, der kaldes Trogilos, og som ville give deres belejringsmur det kortest mulige forløb fra den store havn over til havet på den anden side. [2] Syrakusanerne var på initiativ af deres strateger (og af dem først og fremmest Hermokrates) ikke længere indstillede på at risikere flere åbne slag mod athenerne, men fandt det bedre at bygge tværmure på tværs af den athenske murs påtænkte linie i det håb at få den afskåret, hvis de nogen af stederne kunne komme athenerne i forkøbet. I tilfælde af at athenerne prøvede at intervenere under denne proces, ville de så sende en del af deres styrker ud som modtræk og måske selv nå at komme dem i forkøbet med at etablere kontrol over adgangspunkterne med palisader: fjenden ville i så fald være nødt til at afbryde arbejdet og sætte alle deres styrker ind mod dem. [3] De kom derfor ud fra byen og tog fat på arbejdet med murforløbet: de begyndte inde ved byen og førte det ned om Cirklen,⁴⁴ på tværs af den athenske, og de fældede oliventræerne på det hellige område og opførte træårne på deres mur. [4] De athenske skibe var endnu ikke sejlet rundt om fra Thapsos og ind i den store havn, men syrakusanerne havde stadig herredømmet over de omgivende farvande, mens athenerne løbende fik transporteret deres forsyninger over land fra Thapsos.

{100} Da syrakusanerne følte sig tilfredse, for så vidt angår palisader og tværmur, og athenerne ikke var kommet for at prøve at hindre dem i det (nervøse som de var for at dele deres styrker i to og derved blive lettere at hamle op med i kamp, og samtidig opsatte på at komme videre med deres egen belejringsmur), efterlod syrakusanerne en enkelt *phylē* tropper til at bevogte byggeriet og trak sig ind i byen igen. Athenerne ødelagde de underjordiske rørledninger, der førte drikkevand ind i byen, og afventede derefter det rette øjeblik, hvor hovedparten af de efterladte syrakusanere opholdt sig i deres telte i middagsheden, og nogle endda havde trukket sig tilbage til byen, mens mandskabet ved palisadeværket havde slækket på deres årvågenhed; de håndplukkede så 300 mand af egne rækker og nogle særligt udvalgte blandt de letbevæbnede, som fik udleveret hoplitvåben, og gav disse i opdrag at løbe i forvejen og indlede et pludseligt angreb på den syrakusanske tværmur. Resten af styrkerne var blevet delt i to: det første detachment under den ene af strategerne rykkede ned mod byen for at imødegå en

---

44. Efter al sandsynlighed mener T strækningen mellem Cirklen og havet (dvs. syd for den).

eventuel undsætningsmanøvre, det andet under den anden mod den sektion af palisadeværket ved udfaldsporten.⁴⁵ [2] De 300 stormede palisadeværket og tog det, og bevogtningsstyrken opgav det og søgte tilflugt bag udenværkerne omkring Temenites. Forfølgerne trængte ind sammen med dem, men var knap kommet indenfor, før de med magt blev drevet ud igen af syrakusanerne. Nogle argeiere og et mindre antal atthenere blev dræbt dér. [3] Hele hæren trak sig tilbage igen, rev tværmuren ned, trak palisaderne op, transportererede pælene over til dem selv og opstillede et sejrsmærke.

{101} Den næste dag fortsatte athenerne arbejdet med murforløbet ud fra Cirklen hen langs den stejle skrænt oven over marsken på den side af Epipolai, der har udsigt over den store havn, hvilket samtidig ville give deres belejringsmur den korteste linieføring: ned over skrænten, igennem det flade land ved marsken og ned til havnen. [2] Mens dette stod på, kom syrakusanerne ud fra byen og begyndte selv på ny at nedramme palisader inde fra byen og tværs igennem marsken; sideløbende hermed gravede de en grøft for at afskære athenerne fra at føre deres mur helt ud til havet. [3] Men så snart athenernes murforløb hen til den stejle skrænt var gjort færdigt, rettede de som modtræk endnu et angreb mod det syrakusanske palisadeværk og graven. Skibene havde de i forvejen givet besked på at sejle rundt om fra Thapsos og ind i Syrakus' store havn, og selv bevægede de sig de i dæmringslyset ned fra Epipolai til det flade land og gennem marsken på de steder, hvor grunden var leret og mest fast: dér lagde de planker og flade træstykker ud og nåede over ved at træde på dem, og ved daggry erobrede de stort set hele palisadeværket og graven, og noget senere også det resterende. [4] Det kom her til slag, hvor athenerne gik af med sejren, og de af syrakusanerne, der var posteret på højre fløj, tog flugten ind imod byen, og dem på venstre langs med floden. De 300 håndplukkede atthenere, der ønskede at afskære dem fra at krydse den, stormede i fuld fart hen imod broen. [5] I deres rædsel over dette gik syrakusanerne, som havde det meste af deres rytteri med sig, direkte på de 300, drev dem på flugt og slog direkte ind i athenernes højre fløj, og som følge af syrakusanernes angreb kom også den yderste *phylē* på fløjen i panik. [6] Lamachos så, hvad der var sket: han tog et mindre antal bueskytter og argeierne med og rykkede til undsætningovre fra den venstre athenske fløj; men efter at have krydset en grøft under forfølgelsen

---

45. T har ikke nævnt den før, og vi ved ikke, hvor den var – men sandsynligvis i selve bymuren ved Temenites.

blev han afskåret fra resten sammen med nogle få andre, der havde fulgt ham hen over den, og her faldt han selv sammen med fem eller seks af sine ledsagere. Deres lig fik syrakusanerne i al hast slæbt væk og bjærget i sikkerhed ovre på den anden side af floden, inden athenerne kunne nå det, men trak sig så tilbage, da den øvrige athenske hær nu var på vej imod dem.

{102} De syrakusanere, der til at begynde med var flygtet hen til byen, så i mellemtiden, hvad der foregik; de fattede nu nyt mod, gik tilbage fra byen igen og stillede sig i slagorden mod de athenerne, der befandt sig direkte over for dem. En anden deling af deres folk sendte de mod Cirklen oppe på Epipolai i den formodning, at de ville finde det ubevogtet og erobre det. [2] Og det lykkedes dem faktisk også at erobre og ødelægge det omtrent 300 meter lange udenværk,⁴⁶ men med Cirklen selv forhindrede Nikias det: det traf sig sådan, at han var blevet ladt tilbage dér på grund af sygdom, og beordrede nu sine oppassere ordre til at sætte ild til stablerne af belejringsredskaber og træ foran muren, i den erkendelse at dette i den akutte mangel på mandskab var deres eneste chance for at klare den. [3] Og sådan gik det: ilden afholdt syrakusanerne fra at komme tættere på, og de trak sig i stedet tilbage igen. Faktisk var hjælp nedefra nu også på vej op mod Cirklen i skikkelse af athenerne, der havde jaget deres modstandere dernede på flugt – og netop da løb de athenske skibe, i overensstemmelse med deres instrukser, ind i den store havn. [4] Da syrakusanerne oppe på Epipolai så det, foretog de et hastigt tilbagetog, og de samlede syrakusanske styrker trak sig tilbage til byen: de var kommet til den konklusion, at de med de aktuelle styrker til deres disposition næppe længere ville være i stand til at forhindre færdiggørelsen af belejringsmuren ud til havet.

{103} Derefter opstillede athenerne et sejrsmærke; de tillod syrakusanerne under våbenhvile at opsamle deres dræbte og hentede selv ligene af Lamachos og hans folk. Og da de nu havde deres samlede ekspeditionskorps, infanteri såvel som flåde, hos sig, tog de fat på at indeslutte syrakusanerne med et dobbelt murforløb ned til havet, begyndende oppe fra de stejle skrænter på Epipolai. [2] Der ankom forsyninger til hæren alle vegne fra i Italien. Mange sikelere, der hidtil havde holdt øje med udviklingen, sluttede sig nu som allierede til athenerne, ligesom der ankom tre skibe – *pentē-*

---

46. Endnu et topografisk træk, der forudsættes kendt af læseren og ikke er blevet præsenteret før. Det må dreje sig om en defensiv mur i østlig retning (ned mod byen) til selve hovedforløbet.

kontoroi – fra Etrurien, og på alle punkter skred det frem, ganske som athenerne havde håbet på. [3] Således troede syrakusanerne ikke længere på, at de havde en chance for at klare sig igennem ved krigsførelse, eftersom der ikke var kommet nogen som helst hjælp til dem, ikke engang fra Peloponnes: al deres samtale kredsede om muligheden for en overenskomst, både internt og med Nikias, der jo efter Lamachos' død nu var eneste kommandoførende. [4] Intet blev ganske vist ratificeret, men som man kan vente det af fortvivlede mennesker under et højere belejringspres end hidtil, blev der sagt meget til ham og mere endnu rundt omkring i byen. Faktisk begyndte syrakusanerne under indtryk af deres ulykkelige situation ligefrem at nære en vis mistanke til hinanden, og de afsatte også de strateger, under hvis kommando alt dette havde ramt dem, ud fra den opfattelse at skaden kunne tilskrives deres mangel på held eller forræderi, og udpegede andre til at erstatte dem: Herakleides, Eukles og Tellias.

{104} I mellemtiden var spartaneren Gylippos og skibene fra Korinth allerede nået til farvandet omkring Leukas og havde til hensigt at undsætte Sicilien hurtigst muligt. Her indløb der nu en stadig strøm af alarmerende efterretninger til dem, alle falske og med samme indhold, nemlig at Syrakus allerede var totalt indesluttet bag en belejringsmur. Gylippos nærrede derfor ikke længere det ringeste håb for Sicilien, men ville dog gerne sikre Italien. Han selv og korinthieren Pythen sejlede derfor med to skibe hver fra Sparta og Korinth over Det ioniske Hav til Taras så hurtigt som muligt, mens korinthierne skulle krydse over senere, når de havde fået bemandet yderligere to skibe fra Leukas og tre fra Amprakia som supplement til deres egne ti. [2] Gylippos sendte nu som det første en delegation til Thourioi på grundlag af det borgerskab, hans far engang havde haft dér, men da det ikke lykkedes ham at få Thourioi vundet for deres sag, løb han ud og sejlede videre ned langs Italiens kyst. Her blev han fanget i hårdt vejr i Den terinajske Bugt,⁴⁷ hvor den fremherskende vind blæser særdeles kraftigt fra nord, og drevet ud på åbent hav, hvorfra han pisket af stormen klarede sig tilbage til Taras. De skibe, der havde fået den hårdeste medfart under stormen, lod han trække på land og reparere. [3] Nikias blev informeret om, at Gylippos' eskadre var på vej mod dem, men slog det hen på grund af dens ringe omfang, akkurat som thourierne havde gjort:

---

47. Den terinajske Bugt (i dag Golfo di Sant' Eufemia i Calabria) ligger på den modsatte side – vestsiden – af Italiens 'vrst', så Gylippos kan umuligt være blæst ud af kurs derhen på vej fra Taras. T har sandsynligvis bare forvekslet farvandet SV for Kap Iapygia (Punta Meliso) – altså 'svangen' på østsiden – og Den terinajske Bugt.

han regnede med, at den nok snarere var udrustet til et kapertogt, og lagde indtil videre ikke nogen bevogtning ud.

{105} På omtrent samme tid denne sommer foretog både spartanerne selv og deres allierede også en invasion af Argos' territorium og huggede planterne om på det meste af dets landbrugsjord. Athenerne kom argeierne til undsætning med 30 skibe, hvilket udgjorde det mest åbenlyse brud på deres fredstraktat med Sparta. [2] Indtil da havde de støttet den argeiske og mantineiske krigsindsats med plyndringstogter foretaget med Pylos som base rundt omkring på det øvrige Peloponnes snarere end i Lakonien. Argeierne havde adskillige gange opfordret dem til i det mindste at foretage en væbnet landsætning i Lakonien og så tage hurtigt af sted igen efter bare en symbolsk fælles hærgningsoperation med dem, hvilket athenerne konsekvent havde afvist. Men nu foretog de under kommando af Pythodoros, Laispodios og Demaratos landsætninger og hærgede dele af landbrugsjorden ved Epidauros Limerá,⁴⁸ Prasiai og adskillige andre mål, og genererede således fra dette punkt et rationale for gengældelse mod Athen, som det var vanskeligt at indvende noget imod. [3] Da både den athenske eskadre og spartanerne havde trukket sig tilbage fra Argos, invaderede argeierne Phleious' territorium, huggede planterne om på noget af landbrugsjorden og dræbte nogle af indbyggerne, hvorefter de vendte hjemad igen.

---

48. Ikke det bedre kendte Epidauros i Argolis, men det moderne Monemvasia, ca. 60 km syd for Prasiai.